БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 12 (8538) | 1958 оной январиин 15, среда | Сэн 20 мүнгэн

Областной XX партийна конференциин делегадуудай анхаралда

Областной XX партийна конференци 1958 оной январиин 17-до, үглөөнэй 11 часта, оперо ба баледэй театрын байшан соо нээгдэхэнь.

Делегадуудые КПСС-эй обкомдо (Соведүүдэй 2-дохи Байшангай 1-дэхи дабхарай № 10 комнато соо) бүридхэлдэ абаха байна.

31-36, 28-. . номерой телефонуудаар хандахада болохо.

КПСС-эй обком.

Олоной оюун бэлигые орьёл өөдэ бадаруулая

...ет засагай оршожо байгаа дүшэн жэ... урша соо манай баатар арад Коммунистическэ партиингаа хүтэлбэри доро ур... гээгдэнги Россие индустриально... зно хүсэтэ гүрэн болгожо шадаба. ... инаг Эхэ орон мүнөө үедэ үйлэдбэ... гөө хүсэнүүдые хүгжөөхэ талаар, эр... ухаанай хяра үндэрые эзэлхэ талаар ... үрэлтэнэй манлайда ябажа байна.

...ет оронөй алишье заха хизаарыень ... харабал, байгуулалтын айхабтар ехэ ... бурьялан сохилжо байха юм. Жэ... ь, манай Бурят-Монгол оронийе абажа ... ал, урдань, хаанта засагай үедэ ха... ы балар сүлэлгын газар байһан энэ ... р хадаа Коммунистическэ партиин ... олгын ашаар сэсэглэн һалбаржа бай... социалистическэ республика болонхой. ...омышленность, хүдөө ажал болон ара... ажахын бусад һалбаринуудай бурья... хүгжэһэнтэй хамта, бурят арадай уд... а социалистическэ, түхэл маягаараа ...нальна культура айхабтар ехээр һал... хүгжөө. Мүнөө манай республика до... гурбан театр, филармони, дуу ба ха... ансамбль, хэдэн арбаад кино-театр... музейнүүд, Культурын ордонууд ба ...ангууд, хэдэн зуун хүдөөгэй, колхо... ба профсоюзай клубууд, библиотекэ... , культбазанууд хүдэлжэ байна. Бу... арадай дундаһаа оюун бэлигтэй эрдэм... врачууд, инженернүүд, уранзохёол... уранзураашад, артистнууд, компози... ууд урган гараһан ба гаражашье бай...

...оммунистическэ партяар хүмүүжүүлэг... н бурят арадай интеллигенци Агуу... Эхэ оронойнгоо, түрэл республи... гаа хүгжэлтэдэ, тэрэнэй арад ниитын ...льтурна ургалтада туһалхын тула ха... эрдэм мэдэрэлээ гарган, оюун бэлигээ ...лан ажаллажа байдагынь мэдээжэ.

...анай баатар совет арад мүнөө үедэ ...айн прогресс, соёл культурын түрүү ...эдэ дабшажа, героическа хэрэ...дые бүтээжэ байна. Советскэ хэмэл ...нууд бүмбэрсэг дэлхэйе тойрон дэлижэ, найрамдалай туг доро эбтэйгээр жаг...ень, замбуулин түбиин бүхы үнэн ... хүнүүдые даллан уралана.

...овет арадай баатарлиг хэрэгые ...ан алдаршуулха, манай саг үеын хү...дые ажалай улам ехэ амжалтада зо...жуулха, уран үгэ, дуу хүгжэмэй оншо ...а хэрэглэжэ, тэдэниие советскэ патрио...мын, үндэр дээдэ үзэлөөр хүмүүжүүлхэ, ...ет арадай культурна ургалтада туһал... улад зоной оюун бэлигые орьёл үндэр ...э бадаруулха гээшэ—литература ба ис...ствын, культурын бүхы хүдэлмэри...шэдэй арюун уялга мүн.

...Бурят-Монголой уранзохёолшод, уран...ашад, композиторнууд, артистнууд ...лэй жэлнүүдтэ удха түгэлдэр уран зо...лнүүдаар арад зоноо баясуулһан байха ... Ерэхэ жэлдэ Москвада болохоор ха...агдажа байгаа бурят-монгол литерату... ба искусствын декадада бэлэдхэл твор...ко коллективүүдэй ажал хүдэлмэриие ...ам бүри эдэбхитэй болгожо байна.

...Тэхэтэй хамта, эдэ бүхы амжалтануу...ингаа хажуугаар творческо эмхи зургаа...удай, тэдэ коллективүүдэй ажал хүдэл...ридэ байһан дутуу дунданууды хараа...й, обёороогүй янзатай байха юм һаа, тон ...руу ябадал болохо байна.

Манай уранзохёолшодой, уранзураашадай, композиторнуудай, артистнуудай ажал ...дэлмэридэхи гол дутагдалынь юун бэ гэ...дэ, тэдэнэр арад зоной, ажалшадай, кол...хозн игуудай, хүдэлмэришэн ангиин, хото...-хүдөөгэй интеллигенциин ажабайдалые, ...ажал хүдэлмэриие мууса мэдэдэг, мэдэхэ гэһэн эрмэлзэл оролдолго ехээр гаргадаггүй, һара һараһаа, он жэлээршье хүдөө гаража гү, али заводто шожо ажалшан зонтой хөөрэлдэдэггүй, столицынгаа захада дулаан байрануудта һуһаар лэ һуужа байдаг уранзохёолшод, уранзураашад, композиторнууд манай дунда шөө үсөөн бэшэ үзэгдэдэг гэжэ сэхыень хэлэбэл дээрэтэхэ. Тээд арад зонтой хөөрэлдэдэггүй, тэдэнэй ажабайдал, ажал хүдэлмэриие удаан саг соо шэнжэлэн үзэдэггүй һаа, литература ба искусствын хүдэлмэрилэгшэдтэ уранзохёолой темэ хаанаһаа олдхо бэлэй. Эгээл энэ дутагдал дээрэһээ болжо, хүдэлмэришэн анги ба колхозно-таряашад тухай нэгэшье өөдтэй һайн зохёол мүнөө хүрэтэр бэшэгдээгүй. Гадна, манай творческо коллективүүд, союзууд хадаа юто хүдөөгэй литературна нэгэдэлнүүдтэ, кружогуудта, самодеятельностиин коллективүүдтэ ехэхэн туһаламжа үзүүлжэ байха ёһотой аад, энэ уялгаа тон мууса дүүргэнэ.

Парти, правительство бэбол советскэ литература ба искусствын хүгжэлтэ тухай саг үргэлжэ анхаралаатабижа байдаг. Энээнэйнь эли тодо үльгэр жэшээ гэбэл, «Литература ба искусствые арад зоной ажабайдалтай нягтаар холбохын түлөө» гэһэн партийна документ дотор хи тодорхой заабаринууд боложо үгэнэ. Энэ хадаа литература ба искусствые дам саашадань, улам ехээр хүгжөөхэ тон шухала эрхэ нүхэсэл мүн болоно. Арад зоной ажабайдалые гүнзэгыгөөр шэнжэлээд, мэдээд байбал лэ литературын, зурагай, хүгжэмэй удха түгэлдэр, уран гоё зохёол бэшэжэ, байгуулжа болохо юм гэжэ творческо хүдэлмэрилэгшэд батаар ойлгожо абаха ёһотой.

Бурят-монгол литература ба искусствын декадада бэлэдхэлтэй дашарамдуулан, творческо коллективүүд ажалаа тон эршэмтэйгээр ябуулха уялгатай болоно. Уранзохёолшодой союз хадаа хүдэлмэришэн анги, колхозно таряашад тухай удха түгэлдэр, уран гоё зохёолнуудые декадада абаашахын тула хамаг бүхы оролдолгоёо гаргаха зэргэтэй.

Искусствын мастернууд—актёрнууд, режиссёрнууд, хүгжэмшэд, уранзураашад, скульпторнууд—манай саг үеын, коммунизм байгуулхын түлөө тэмсэлэй темэнүүдые зохёон, арад зондоо харуулха ёһотой.

Декадада бэлэдхэл гансал профессиональна зохёолшодой, зураашадай, композиторнуудай ба артистнуудай хүдэлмэриие һайжаруулха тэдыгээр хизаарлаха бэшэ юм. Харин, бүхы бурят-монгол арадай оюун бэлигые шэнэ, дээдэ шатада бадаруулха зорилготойгоор энэ бэлэдхэл ябуулагдаха зэргэтэй. Тиимэһээ партийна, советскэ, профсоюзна ба комсомольско организацинууд хүдэлмэришэдэй, колхознигуудай, интеллигенциин уранһайханай самодеятельностиие түргэнөөр дэлгэрүүлхэ хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй. Мүн литературна нэгэдэлнүүд болон кружогуудай ажалай һайжаруулагдаха байһаниинь мэдээжэ. Эдэ бүхы хүдэлмэри предприятинуудта, МТС, колхоз, совхозуудта, эмхи зургаанууд ба һургуулинуудта ябуулхада уранзохёолшод, уранзураашад, композиторнууд, артистнууд тэндэхи коллективүүдтэ ехэхэн туһаламжа үзүүлхэ бэзэ гэжэ һанагдана.

Декадада бэлэдхэлые бүгэдэарадай хэрэг болгохо, энээнтэй дашарамдуулан улад зоной оюун бэлигые үндэр өөдэ үргэхэ гээшэ бүхы олониитын пангин хэрэг мүн.

Республикын МТС-үүдтэ трактор, машинануудые заһабарилгын ябаса тухай

1958 оной январиин 10-най мэдээн

МТС-үүд	Бүхы маркын трактор заһабарилга (процентээр)	Хүдөө ажахын машинануудые заһабарилга (процентээр)			
		Комбайн	Анзаһан	Сеялкэ	Культиватор
Хэрэнэй	141,6	91,1	145,4	115,3	110,0
Жэрэмэй	114,7	16,6	139,2	94,4	62,8
Итанцын	107,6	28,0	—	55,5	58,3
Түнхэнэй	100,0	35,7	100,0	100,0	100,0
Хамнигадайн	80,0	12,9	40,8	112,0	—
Бургалтайн	76,0	35,0	85,7	109,3	25,9
Цагаан-Усанай	74,5	25,0	40,0	140,3	146,1
Е-Кударын	73,5	63,8	96,5	133,8	100,0
Гориин	70,7	70,0	33,3	43,7	35,0
Гарбагатайн	68,6	23,5	110,0	116,0	166
Хонхолойн	67,6	76,6	75,0	69,0	57,1
Шэнэ-Бэрээнэй	66,0	83,3	82,2	76,0	77,1
Б-Куналейн	64,2	44,0	71,[illegible]	112,0	97,2
Суулгын	64,1	13,3	100,0	67,0	48,7
Иволгын	64,1	40,0	111,9	95,1	76,1
Гашейн	63,9	4,1	99,0	123,0	107,0
Курбын	63,6	57,1	74,5	59,0	51,2
Үшөөтэйн	62,9	22,5	55,2	71,8	53,6
Охин-Булагай	62,5	60,0	78,5	90,5	75,6
Закаменай	61,1	—	47,5	120,0	72,0
Бичурын	60,2	56,6	87,5	114,4	55,5
Погранична	58,0	7,1	45,6	30,9	—
Кабанскын	57,4	25,9	76,9	78,3	—
Хориин	56,5	33,3	87,5	100,0	53,3
Хүнтэйн	56,3	3,7	52,6	58,3	38,0
Чесанын	54,0	40,0	58,9	90,9	52,1
Хэжэнгын	53,3	2,6	71,4	65,8	82,5
Е-Куналейн	53,3	60,0	97,7	30,7	86,8
Нарһатын	51,9	13,3	68,5	10,5	40,0
Сүхын	50,0	84,6	80,7	126,6	45,4
Баргажанай	49,2	11,1	44,9	83,9	53,3
Саянтын	47,1	—	88,0	100,0	—
Сэлэнгын	44,6	20,0	72,3	28,5	—
Эгэтын	43,3	39,4	31,7	48,4	48,7
Темлюйскэ	41,0	—	32,0	72,0	53,3
СОВХОЗУУД:					
Борьёогой	78,4	75,0	50,0	50,0	35,4
Бичурын	74,1	63,8	95,6	46,1	64,7
Кяхтын	69,5	—	109,0	16,1	75,0
Хориин	51,7	17,2	44,1	135,2	117,2
Эрдэм	49,1	109,0	12,7	38,0	32,4
Сэлэнгын	36,0	14,3	28,5	—	42,8
Яруунын	12,1	41,1	25,0	—	44,2

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ НАЦИОНАЛЬНОСТЬНУУДАЙ СОВЕДТЭ ҺУНГАХА БУРЯТ-МОНГОЛОЙ АССР-эй ҺУНГУУЛИИН КОМИССИДА ОРОХО КАНДИДАДУУД ДЭБЖҮҮЛЭГДЭЖЭ БАЙНА

СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведтэ һунгаха Бурят-Монголой АССР-эй һунгуулиин комиссида орохо кандидадуудые дэбжүүлхын тула Ленинэй орденто Улан-Удын паровозо-вагонно заводой булад шудхадаг цехын хүдэлмэришэдэй суглаан болобо.

Булад шудхадаг цехын крануудые хүдэлгэдэг эрхим хүнүүдэй нэгэн Александра Ивановна **Акулаевае** комиссиин составта кандидат болгон дэбжүүлхэ гэжэ цехын зэр зэмсэгүүдые даагша нүхэр А. В. Баскаков дурадхаа.

Суглаанда хабаадагшад нүхэр Баскаковай дурадхалые бүрин һайшааба. СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведтэ һунгаха Бурят-Монголой АССР-эй һунгуулиин комиссида оруулхын тула А. И. Акулаевае дэбжүүлхэ гэһэн шиидхэбэри нэгэн дуугаар баталагдаа.

Бурят-Монголой Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институтдай студентнүүд, профессорнүүд, һургагшад, хүдэлмэришэд болон албахаагшадай хамтын суглаан болоожо, СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведтэ һунгаха Бурят-Монголой АССР-эй һунгуулиин комиссида кандидадуудые дэбжүүлхэ асуудал зүбшэн хэлсээ.

Һунгуулиин комиссида институдай бурят-монгол хэлэ ба литературын кафедрые даагша **Д. Д. Амоголоновой** кандидатура дэбжүүлэе гэжэ марксизм-ленинизмын кафедрын һургагша И. М. Занданов дурадхаба. Үгэ хэлэһэн нүхэд Доржиев, Улымжиев болон бусад нүхэр Амоголоновой кандидатурые дэмжээ.

СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведтэ һунгаха Бурят-Монголой АССР-эй һунгуулиин комиссиин составта Д. Д. Амоголоновые дэбжүүлхэ гэжэ суглаарагшад нэгэн дуугаар шиидхэбэ.

Байкало-Кударын аймагай загаһа баридаг «Байкал» гэжэ артелиин гэшүүдэй хамтын суглаан болоожо, загаһашан Иннокентий Александрович **Бархатовые** һунгуулиин комиссиин составта нэгэн дуугаар дэбжүүлээ.

Нүхэр Бархатов манай эрхим колхознигуудай нэгэн юм гэжэ артелиин түрүүлэгшэ нүхэр Клишко хэлэбэ. Колхознигууд В. Ф. Печкин, П. Капустин, А. Печкин үгэ абажа, И. А. Бархатовай кандидатурые дэмжэбэд.

Суглаанда хабаадагшад И. А. Бархатовые СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведтэ һунгаха Бурят-Монголой АССР-эй һунгуулиин комиссида оруулха кандидат болгон дэбжүүлхэ гэһэн шиидхэбэри нэгэн дуугаар баталаа.

Иволгын аймагай Саянтын МТС-эй механизаторнууд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд болон албахаагшадай хамтын суглаан зарлагдажа, СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведтэ һунгаха Бурят-Монголой АССР-эй һунгуулиин комиссида кандидадые дэбжүүлхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсээ.

МТС-эй механик М. Иванов гэгшэ МТС-эй эрхим тракторист Гендинжап Раднаевич Раднаевые тус комиссида орохо кандидат болгон дэбжүүлэе гэжэ дурадхаба.

Нүхэр Ивановой дурадхалые МТС-эй тракторна бригадын бригадир Н. Орлов болон бусад дэмжэһэн байна. Тиигэжэ нүхэр Раднаев СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведтэ һунгаха Бурят-Монголой АССР-эй һунгуулиин комиссида кандидадаар дэбжүүлэгдэбэ.

Үсэгэлдэр Мухаршэбэрэй аймагай «Коммунизм» колхоздо хамтын суглаан болоо. СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведтэ һунгаха Бурят-Монголой АССР-эй комиссида орохо кандидадаар артелиин эрхим һаалишан Аксинья Лукична **Кожемякина** дэбжүүлэгдэбэ.

Колхозой таряан ажалай гурбадахи бригадын бригадир нүхэр А. Бельский энэ түрүү һаалишанай кандидатурые дэбжүүлхэ зуураа; нигэжэ мэдүүлбэ: нүхэр Кожемякина артелиин эрхим һаалишадай нэгэн юм. 1957 ондо үнеэн бүриһөө 1925 литр һү һаагаа. Мүнөө жэлдэ үнеэн бүриһөө 2300 литр һү һааха уялга абанхай.

Нүхэр Бельскиин дурадхалые колхозник нүхэд С. Федоров, А. Братеньков болон бусад халуунаар дэмжэбэ.

Тиигэжэ эрхим һаалишан нүхэр Кожемякина СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведтэ һунгаха Бурят-Монголой АССР-эй һунгуулиин комиссиин составта нэгэн дуугаар дэбжүүлэгдэә.

ВЦСПС-тэ СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтада профсоюзна организацинуудай хабаадаха тухай

СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтада профсоюзна организацинуудай хабаадаха тухай тогтоол ВЦСПС-эй президиум баталан абаа.

Манай оронной гүрэнэй засагай дээдэ орган болохо СССР-эй Верховно Соведтэ 1958 оной мартын 16-да болохоёо байгаа һунгалтада совет арадай ажабайдалда ехэ удхашанартай политическэ событи болоно гэжэ тогтоол соо хэлэгдэнэ.

СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтада бэлэдхэхэ ба тэрэниие үнгэргэхэ хэрэгтэ тон эдэбхитэйгээр хабаадахыень профсоюзуудай центральна, республиканска, хизаарай, областной Соведүүдтэ, мүн профсоюзуудай фабрично-заводской комитедүүдтэ ВЦСПС-эй президиум дурадхана.

Профсоюзна организацинууд хүдэлмэришэд, албахаагшадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха, тэдэндэ коммунистическэ партиин, советскэ правительствын дотоодын болон гадаадын политикые, КПСС-эй XX съездын, мүн агууехэ октябриин социалистическэ революциин душэдэхи жэлэй ойдо зорюулагдаһан СССР-эй Верховно Соведэй ойн баярай сессиин шиидхэбэринүүдые, КПСС-эй ЦК-гэй декабрьска Пленумэй шиидхэбэринүүдые ойлгуулжа үгэхэ ёһотой.

Манай Эхэ ороной бүхэдэлхэйн түүхэтэ илалтануудые туйлаһан тухай, шэнэ дайнай аюулые зайсуулхын, эб найрамдалые тогтоохын түлөө тэмсэлдэ парти, правительствымнай бэелүүлжэ байгаа хэмжээ ябуулганууд тухай; коммунистическэ байгуулалтын агууехэ хараа шугамууд тухай ажалшадта хөөрэжэ үгэхэ шухала.

Профессиональна союзууд коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүдэй эбдэршэгүй блогой кандидадуудые—манай Эхэ ороной эрхим хүбүүд, басагадые, арадай аша туһада зорюулагдадаг Коммунистическэ партиин политикые хэрэг дээрэнь бэелүүлхын түлөө эрид шууд тэмсэгшэдые СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудаар һунгуулхын түлөө агитаци дэлгэрүүлхэ ёһотой.

Һунгагшадай дунда агитационно хүдэлмэри ябуулхын тулада клуб, байшан; Культурын ордон; библиотекэ, хэблэл, кино, радио, телевидени болон харуулан ойлгуулха бүхы хэрэгсэлнүүд сүм хэрэглэгдэхэ ёһотой гэжэ дурадхагдана. Предприятинууд, культурна эмхи зургаанууд, хамтын байранууд, һунгуулиин участогай агитпунктнуудта лекци, элидхэл болон хөөрэлдөөнүүдые, һунгагшадай вечернүүдые үнгэргэхэ хэрэгтэй. СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын хүндэлэлдэ олониитын спортивна мүрысөөн эмхидхэгдэхэ ёһотой.

Профсоюзуудай бүхы гэшүүд — хүдэлмэришэд, инженернүүд, техникүүд, албахаагшад болон һурагшадые һунгуулиин кампанида эдэбхитэйгээр оролсохыень, СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтые ажалай шэнэ амжалтануудаар угтахыень, коммунизм байгуулха замаар манай арадые амжалтатайгаар хүтэлжэ ябаа түрэл коммунистическэ партияа тойрон бүри нягтаар жагсахыень ВЦСПС-эй президиум уряална.

Болохоёо байгаа СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтада коммунистнууд болон партийнабэшэ блогой кандидадуудай түлөө нэгэн дуугаар голосовалхыень бүхы профсоюзуудай гэшүүдые ВЦСПС-эй президиум уряална.

Профсоюзна организацинууд олониитые эмхидхэхэ үүргэеэ амжалтатайгаар дүүргэхэ, СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтада ажалшадые эдэбхитэйгээр хабаадуулжа шадаха, коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүдэй эбдэршэгүй блогой кандидадуудые манай ороной гүрэнэй засагай дээдэ органдо депутадуудаар һунгаха ябадал хангаха бэзэ гэжэ ВЦСПС-эй президиум бата найдана.

☆ ☆

Минск. Минскын тракторай заводто шэнэ «Беларусь» маркын тракторнууд туршагдажа байна. Энэ тракторай хойто мөөрэнүүдынь гусеницатэй юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шинэ трактор.

ТАСС-эй фотохроника.

☆ ☆

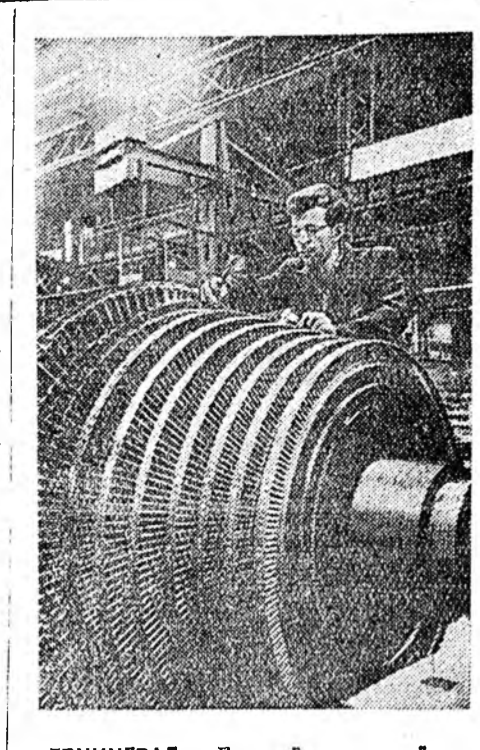

ЛЕНИНГРАД. Кировэй заводойхид декабриин 13-да жэлэйнгээ түсэб дүүргэһэн байна. 10 мянган тонно булад, 6,5 мянга шахуу тонно прокат түсэбһөө гадуур бүтээгдээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: заводой түрүү бригадир П. П. Терентьев.

ТАСС-эй фотохроника.

Национальностьнуудай Соведтэ һунгалта эмхидхэхэ һунгуулиин республиканска комиссинуудта кандидадуудые дэбжүүлжэ эхилээ

СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведтэ һунгалта эмхидхэхэ республиканска комиссинуудта кандидадуудые дэбжүүлгэ эхилээ.

Россин Федерациин городууд болон тосхонуудта, заводууд, фабриканууд, коммунистическэ партийна организацинууд, олониитын организацинууд болон ажалшадай обществонуудай коллективүүд РСФСР-эй һунгуулиин комиссинуудта эрхим түлөөлэгшэдөө: ВЦСПС-эй секретарь **В. И. Прохоровые**; КПСС-эй ЦК-гэй РСФСР-тэхи партийна органуудай таһагые даагшын орлогшо **В. И. Тишенкые**; ВЛКСМ-эй ЦК-гэй секретарь **В. Е. Семичастные**; Курска областиин Ленинскэ районой Кировэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой **Д. Г. Литвинов** болон бусадые дэбжүүлнэ.

Украинска, Молдавска, Узбекскэ ба бусад республикануудай ажалшад СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведтэ һунгалта эмхидхэхэ республиканска комиссинуудта кандидадуудые дэбжүүлжэ эхилээ.

(ТАСС).

Нүхэр Го Мо-жо Москва ерэбэ

Научно-шэнжэлэлгын хүдэлмэри ябуулхадаа СССР КНР хоёрой хоорондо яажа харилсан ажаллаха тушаа асуудалаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй гүрэнэй научно-техническэ комитедтэй, мүн СССР-эй Наукануудай Академитэй хэлсээ хэхын тулада Арадай түлөөлэгшэдэй Бүхэхитадай суглаанай саг үргэлжын комитедэй түрүүлэгшын орлогшо, КНР-эй Наукануудай Академиин Президент нүхэр Го Мо-жо январиин 13-да Москва ерээ.

(ТАСС).

БҮМБЭРСЭГ ДЭЛХЭЙЕ ТОЙРОГШО ХЭМЭЛ ОДОНОЙ ЯБАДАЛ ТУХАЙ

Январиин 14-нэй үглөөнэй 6 часта хоёрдохи хэмэл одон бүмбэрсэг дэлхэйе 1016 дахин тойробо. Хойто широтагай 59 болон 65 градусай хоорондо наранай оройноной һүүлээр, мүн урда широтагай 28 ба 63 градусай хоорондо наранай гарахын урдатэ, үүлэгүй сэлмэг байгаа һаань, хоёрдохи хэмэл одые миин нюдөөр хаража болохо юм.

(ТАСС).

Арадай герой И. В. БАБУШКИН

(Түрэһэнһөөнь хойшо 85 жэлэй ойдо)

Иван Васильевич Бабушкин ажалшадые дарлалта мүлжэлгэнһөө сулөөлхын түлөө тэмсэлшэдэй элитэ ехэ түлөөлэгшэнь, түрүү худэлмэришэн—революционер, агууехэ Ленинэй һурагшань, сугтаа худэлмэрилһэн нүхэрынь юм. И. В. Бабушкин 1873 оной январиин 15-да Вологодско губерниин Тотемскэ уездын Леденгск гэжэ тосхондо үгытэй тарияшанай бүлэдэ түрэһэн байна.

Балшар бага наһанһаа хойшо үгытэй ядуу, үлэсхэлэн хооһон байдалда байжа, И. В. Бабушкин хараалгаха, доромжолуулха, сохюулха гээшые бэе дээрээ үзэһэн юм. Иван Васильевич һургуулида һураагүй, харин үзэг өөрөө мэдэхэ болоһон байгаа. 14-тэй байхадаа Кронштадта торпедно мастерскойдо һурагшаар орожо, дарлагдаһан худэлмэришэн хүнэй ажабайдалые, һанал бодолыень тэндэ эгээл түрүүн мэдэхэ болоһон байгаа. Эндэ үлэсхэлэн хооһор дүрбэн жэлэй турша туйлаһанайнгаа һүүлээр Бабушкин Петербург ошожо, Семянниковска заводто (мүнөө Ленинэй нэрэмжэтэ машино-бүтээдэг Невскэ завод) арай гэжэ эгээлэй худэлмэришэн болоһон юм. Энэ заводто Иван Васильевич революционно үзэл бодолтой худэлмэришэдтэй танилсажа, марксистска нюуса номуудые эгээн түрүүшынхеэ уншажа эхилһэн байгаа. Тиигээд эрдэм ухаа шудалхые ехээр хүсэдэг дээрэһээ Бабушкин уданшьегүй Невскэ заставын саана байдаг худэлмэришэдэй үдэшын һургуулиуудай нэгэндэ оробо. Эндэнь Н. К. Крупская болон бусад революционно социал-демокрадуудай багшалдаг байгаа. Заагдаха ёһотой географиин орондо эндэ политэкономи заагдадаг, хаанта засагай тухайн орондо революционно худэлөөнэй түүхэ заагдадаг байгаа.

Н. К. Крупскаягай туһаламжаар Бабушкин В. И. Ленинэй хүтэлбэрилдэг байһан худэлмэришэдэй марксистска кружогто ороно. Тиигэжэ үдэшын һургуулида, мүн В. И. Ленинэй заадаг марксистска кружогто ябаһанайнгаа ашаар Бабушкин юрэ буса түргөөр болбосорожо, марксизмые һайн мэдэхэ эмхидхэлшэ, профессионально революционер болон жагсаһан байна.

1895 ондо В. И. Ленин Петербургын худэлмэришэдэй марксистска бүхы кружогуудые «Худэлмэришэн ангиие сулөөлхын түлөө тэмсэлэй союз» гэжэ нэгэ эмхидэ нэгэдүүлһэн юм. Энэ Союзай ажал-ябуулгада Бабушкин эдэбхитэйгээр хабаадаа. В. И. Ленинэй болон Союзай бусад гэшүүдэй тушаагдаһанай һүүлээр энэ Союзай ажал худэлмэриие таһалдуулхагүй гэжэ Иван Васильевич айхабтар хэсүү бэрхэ эрхэ байдалда аһан шадалаараа оролдоһон байна.

1886 оной эхиндэ Бабушкин тушаагдажа, Екатеринослав (Днепропетровск) эльгээгдэбэ. Эндэ Бабушкин бусад социал-демокрадуудтай хамта 1887 ондо «Худэлмэришэн ангиие сулөөлхын түлөө тэмсэлэй Екатеринославска Союз» байгуулжа, тэрэнэй эдэбхитэй хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэниинь болоо һэн. Тэндэ худэлмэрилжэ байхадаа тон хэсүү бэрхэ байдалда нюуса типографи эмхидхэжэ, политическэ литература олоор гаргуулжа тараадаг болоо һэн. Тиин 1900 оной январьда Екатеринославта «Урда зүгэй худэлмэришэн» гэһэн худэлмэришэнэй газетэ гараа бэлэй.

1900 ондо социал-демокрадуудай олоороо тушаагдажа эхилхэдэ, И. В. Бабушкин 3 жэл шахуу худэлмэрилһэнэйнгөө һүүлээр Екатеринославһаа гаража ошохо баатай болобо. Энэ үедэ В. И. Ленин Сибирьтэ сүлэлгэндэ байһанаа бусажа, ниитэ арадай марксистска ехэ газетэ хилын саана гаргадаг болохо гэжэ бодоһон байгаа. Марксистска парти байгуулха хэрэгтэ айхабтар ехэ туһа хүргэхэ нимэ газетэ бии болгохо гэһэн бодолые Бабушкин халуунаар дэмжэбэ. Уданшьегүй В. И. Ленин «Искра» гэжэ газетэ байгуулаа һэн.

Иван Васильевич Бабушкин «Искрада» холодоо бэшэдэг, мүн Россида дайшалха революционно парти байгуулхын түлөө эршэмтэй шанга тэмсэдэг байгаа. Тэрэ экономистнуудта эсэргүүгээр тулалдажа, парти байгуулха тушаа Ленинэй түсэбые хамгаалдаг һэн. Тиигэжэ байтараа 1901 ондо һүүл багаар Бабушкин тушаагдаад байһанаа түрмэһөө тэрьедэжэ шадаһан байна. Тиигээд тэрэ үедэ Ленинэй байһан газарта Лондондо 1902 оной сентябрьда ошобо. Хэдэн һара үнгэрһэн хойно Иван Васильевич Ленинэй даалгабаряар Петербург ошожо, пролетариадай нэгэн ниитэ политическэ парти байгуулха гэһэн түсэбые буруушаадаг «экономистнуудта» эсэргүүгээр хэгдэжэ байһан хатуу шанга тэмсэлдэ оролсобо.

1903 оной январьда Бабушкин дахин тушаагдажа, удаан түрмэдэ һууһанайнгаа һүүлээр Верхоянскые сүлэгдэбэ. 1905 ондо Иван Васильевич табигдаад, Эрхүү оробон байна. Эндэ РСДРП-гэй Эрхүүгэй комитедэй гэшүүн болоод, Эрхүүгэй худэлмэришэдые зэбсэгтэ восстаниида бэлэдхүүлэлсэбэ. 1906 оной январьда Бабушкин Эрхүүгэй худэлмэришэдэй бариха буу зэбсэг асархаяа Чита оробо. Чита тиихэдэ Сибирьтэ боложо байгаа революционно хүдэлөөнэй гол газар байһан юм. Январиин эсэс багаар буу зэбсэг тээһэн ехэ ашаа абажа, хэдэн бүлэг нүхэдтэеэ Бабушкин Эрхүү мордобо.

Слюдянка станци дээрэ байһан генерал Меллер-Закомельскиин карательна экспедици Бабушкиниие нүхэдтэйнь барижа абаад, 1906 оной январиин 31-дэ ямаршье сүүд, мүрдэлгэгүйгөөр Мысовая станци дээрэ буудажа алаһан байна. И. В. Бабушкин хаанта засагай алууршадта нэрэеэ хэлээгүй һэн. Арадай энэ геройн баатарлигаар наһа бараһан тухай оройдоол 1910 ондо мэдэгдээ бэлэй.

И. В. Бабушкинай дурасхаалда зорюулагдаһан бэшэг соогоо В. И. Ленин иигэжэ хэлээ һэн: «Хаанта засагай алууршад зэрлиг муухайгаар Бабушкиниие алаа. Гэбэшье минии бүхы наһан соогоо тэмсэһэн хэрэг минии үхэхэдэ хосорхогүй... Харин олон миллион бусад хүнүүд... энэ хэрэгэймнай илалтаар дүүрэтэр тэмсэхэ.. гэжэ Бабушкин мэдэжэ байгаа».

Агууехэ Ленинэй хэлэһэн эдэ үгэнүүд хүсэлдөө. Манай агууехэ арад Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро ябажа, мүлжэлгэ дарлалгые усадхаад, социализм байгуулаад, мүнөө амжалтатайгаар социализмһаа коммунизмда орожо ябана.

Б. Баймин.

Агитаторай блокнот

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой пропаганда ба агитациин таһагай «Агитаторай блокнодой» нэгэдэхи номер һаяхан хэблэгдэбэ.

«Хөөрэлдөөндэ хэрэглэхэ материалнууд» гэжэ бүлэгтэнь «Хони хэнзэлүүлгэ—хони олоор үсхэбэрилхэ ехэхэн арга болоно» гэһэн статья; Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой парторганизациин секретарь С. Санжиевай—«Хони үсхэбэрилгэдэ шэнэ амжалта туйлая» гэһэн статья; Тарбагатайн аймагай «Советская Россия» колхозой ахалагша хонишон нүхэр И. Черновой—«Хонидоо хэнзэлүүлхын түлөө» гэһэн хөөрөөн; Сэлэнгын аймагай Сүхын МТС-эй главна инженер А. В. Пахеевэй—«Хабарай тарилгада МТС-эй машина зэбсэгые хаһа саг соонь бэлдэхэбди» гэһэн хөөрөөн; С. Бессудновай — «Коммунизмын хүсэнүүд илагдашагүй» гэһэн статья толилогдонхой.

«Агитационно худэлмэриин дүй дүршэлһөө» гэжэ бүлэгтэнь нүхэр Д. Шикулын—«һайнаар худэлдэг агитколлектив» гэһэн корреспонденци; Кяхтын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой парторганизациин агитатор Е. Мильгуновой — «Хонишодой үүсхэлые дэмжэе» гэһэн темээр хонишодтой үнгэргэһэн хөөрэлдөөн; «Һайн үүсхэл» гэһэн информаци толилогдонхой. Энэ информаци соо түрүүшүүлэй дүй дүршэл тухай брошюрануудые КПСС-эй Кударын айкомой хэблэн гаргадаг тухай хэлэгдэнэ.

«Агитаторта туһаламжа» гэһэн бүлэгтэнь 1957 оной арадай ажахын түсэбэй дүүргэлтын дүнгүүд тухай тоо баримтанууд, тэрэшэлэн СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтатай дашарамдуулан хэгдэхэ хөөрэлдөөнүүд болон элидхэлнүүдэй жэшээтэ темэнүүд толилогдонхой.

Станок бүтээдэг Селендумын завод үнгэрэгшэ жэлэйнгээ түсэб амжалтатайгаар дүүргээ. Заводой шэрдэгшэ Ф. Л. Дамбаева халаан бүриингөө даабари 160 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Нүхэр Дамбаева станогой деталь шэрдэжэ байна.

Т А. Мантаевай фото.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

Ажалшадай депутадуудай сомоной, сельскэ Соведүүдэй хоорондо социалис мүрысөө эмхидхэхэ тухай

БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет болон Гүрэнэй эмхи зургаануудай худэлмэрилэгшэдэй профессиональна союзуудай областной комитет иигэжэ тогтообо:

Бурят-Монголой АССР-эй ажалшадай депутадуудай сомоной, сельскэ Соведүүдэй 1957 ондо баталан абтаһан социалис мүрысөөнэй гуримые 1958 ондо үргэлжэлүүлхэ.

Социалис мүрысөөнэй гуримые сомоной, сельскэ Соведүүдэй сессинүүд дээрэ зүбшэн хэлсүүлхэ, шэнэ уялгануудые абхуулха гэжэ ажалшадай депутадуудай аймагай Соведэй гүйсэдкомуудые, гүрэнэй эмхи зургаануудай худэлмэрилэгшэдэй профсоюзай аймагай комитедүүдые уялгалха.

Бурят-Монголой АССР-эй ажалшадай депутадуудай сомоной, сельскэ Соведүүдэй социалис мүрысөөнэй гурим

Социалис мүрысөөе үнэхөөр ниитэ олон зоной хабаадалгатай ехэ хүдэлөөн болгожо шадаһан, КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ тэмсэлдээ ажал худэлмэриин эрхим һайн амжалта туйлаһан лэ ажалшадай депутадуудай сомоной, сельскэ Соведүүд республикын социалис мүрысөөндэ илажа гараа гэжэ тоологдохо юм.

Мүрысөөндэ түрүүлхын түлөө юу хэхэ ёһотойб?

ХҮДӨӨ АЖАХЫГААР

Эдлүүриин газарай 100 гектар бүхэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые эгээ ехээр абаһан, мал бүхэнһөө ашаг шэмэ бүхы хэмжээгээр дээшэлүүлһэн байха ёһотой.

Ороохо тарияанай, хартаабхын, овощиин, сабшалангай ногооной, силосэй ургамалнуудай үндэр баян ургаса хуряагдаха зэргэтэй.

Түрэл бүхэнэй эхэ малаа саг үргэлжэ олошоруулжа байха.

Худэлмэриингөө хүсэ, зөөри хогшолойнгоо, техникынгээ арга боломжонуудые эгээ һайнаар хэрэглэхэ ёһотой. Хүдөө ажахын бүхы продуктнуудые гүрэндэ тушаалга, худалдалгаараа гүрэнтэеэ саг болзортонь тоосохо.

ПРОМЫШЛЕННОСТЯАР

Гүрэнэй түсэбөөр тогтоогдомол даалгабаринуудаа — бүхы дээрэнь продукци гаргаха, хэдэн зүйлэй юумэнүүдые гаргаха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, гаргажа байһан зүйлнүүдэйнгээ өөрынь үные химдаруулха, шанарыень һайжаруулха даалгабаринуудаа үлүүлэн дүүргэхэ хэрэгтэй.

Нютагайнгаа түүхэй эд үргэнөөр хэрэглэхэ.

АЖАЛШАДАЙ КУЛЬТУРНА, АЖАҺУУДАЛАЙ ЭРИЛТЭНҮҮДЫЕ ХАНГАЛГААР

Ажалшадые худалдаа наймаагаар эгээ һайнаар хангаха хэрэгтэй. Мүн эд бараанай эрьесын түсэб үлүүлэн дүүргэхэ, магазин, лавка бүхэндэ сэбэр, эмхи гуримтай байлгаха, ажалшадые хүндэтэйгөөр угтажа байха. Холын фермэ, полевой стануудта эд бараа ходо абаашажа байха, үри шэрэ гаргахагүй.

Ажалшадай элүүр энхые сахиха талаар эмнэлгын эмхи зургаануудай худэлмэри нягта нарин, эмхи гуримтай байха зэргэтэй. Ариг сэбэрые наринаар сахижа, айл бүхэниие сэбэр культурнаар һуулгаха, ниитын банинуудые саг сагтань түлижэ байха, хүүгэдэй яслинууд, садуудые бариха шухала.

Малай фермэнүүдтэ ажаллажа байһан колхознигуудта, совхозой худэлмэришэдтэ ажаһуудалай һайн арга боломжо бии болгогдохо зэргэтэй. Байрын шэнэ гэрнүүдые бариха, культбазануудые гү, али улаан булангуудые эмхидхэхэ, радиоприемнигуудые саг үргэлжэ хүдэлгэжэ байха, худалдаа наймаагаар, кинофикациин, эмнэлгын эмхи зургаануудай талаһаа таһалгаряагүй хангажа байха болоно.

Культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай байшангууд ариг сэбэр, шэмэглэлгэ һайнтай (сэбэр, дулаан һаруул, зосоогоо һайнаар түхеэрэгдэһэн, шатар даам гэхэ мэтын наадаха зүйлнүүдтэй, хуур лимбэнүүдтэй, хүгжэмэй бусад инструментнүүдтэй, харуулан ойлгуулхаар зурагдаһан, бэшэгдэһэн зурагууд, лозунгнуудтай, ном газетэнүүдтэй) байха ёһотой. Политическэ-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай худэлмэриин удхашанар хадаа КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ ажалшадые элсүүлхэдэ туһалха байна. Хүдөө ажахын түрүүшүүлэй дүй дүршэлые дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй.

Шэнэ гэрнүүдэй барилга, гэрнүүдые һэльбэн заһабарилга, газаагаа хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдые барилга, буусаяа харшалалга гэхэ мэтын худэлмэринүүдые үргэнөөр ябуулха хэрэгтэй болоно. Тиихэдэ үйлсэнүүдые, һургуулиин, хүүгэдэй яслиин, бусад эмхи зургаануудай газаагуур модо һуулгажа, тосхоноо ногоорууха шухала. Культурно-ажаһуудалай барилгануудые хэхэ, нютагайнгаа харгы замуудые заһаха хэрэгтэй.

Дайнда, ажалда гэмтэжэ, бэе муутай болоһон, мүн ехэ наһатай хүнүүдтэ онсо анхарал хандуулагдаха зэргэтэй. Тэдээндэ пенси, туһаламжа саг сагтань үгэжэ байха.

Һургуулинуудта үхибүүдые һайнаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ зоной туһаламжа хүргүүлхэ. Үхибүүд бүхэниие һургуулида һургаха хэрэгтэй. Хамтын байрануудта байһан үхибүүдтэ байра байдалай эгээ һайн арга боломжо бии болгогдохо ёһотой. Һургуулинуудай дархалалгын гэрнүүдые һайнаар түхеэрхэ. Мүн уншэн, гэртээ ядаруу үхибүүдтэ туһаламжа үзүүлхэ хэрэгтэй.

МҮНГЭН САНГААР

Мүнгэн сангайнгаа орошын талаар түсэбые эгээ һайнаар, үлүүлэн дүүргэхэ, мүнгэ татари суглуулха кварталайнгаа түсэб дүүргэхэ, үри һаламжаар, доторой татаряар зохёо тоёо саг соонь тоосохо ёһотой. Социально-культурна хэмжээ-ябуулганууд та саг соонь гүйсэдөөр мүнгэ һомолжо байха. Мүнгэн сан эрхимээр хэ гуримые наринаар сахижа, гүрэнэй мүнгэн зөөриие гамтайгаар гаргашалха.

СОВЕТСКЭ ДЕМОКРАТИИЕ СААШАДАНЬ БЭХИЖҮҮЛГЭЭР

Нютагайнгаа ажал хүдэлмэриие байра байдалые имагтал хамтаараа хэлсэжэ зохёохо, ябуулха. Сомсоведэй сессиие, гүйсэдкомой зүблөөн саг сагтань, һайнаар үнгэргэжэ байха хэрэгтэй.

Нютагай эрхэтэдэй суглаа хөөр... до үнгэргэжэ, ажабайдалайнгаа шухала шухала асуудалнуудые хэлсэжэ байха.

Нютагай Соведтэ — гүйсэдкомой һунгагшадайнгаа урда депутадуудай тоосожо байлгые саг сагтань үнгэргэхэ ёһотой.

Соведэй бүхы шиидхэбэринүүдые һунгагшадай захяа, дурадхалнуудые дары сагтань бэелүүлжэ байха.

Сомоной Соведэй саг үргэлжын комиссинуудые, бүхы депутатуудые эдэбхитэйгээр худэлмэрилүүлжэ байха шухала.

Ажалшадай гомдол, мэдүүлгэнүүдые саг дары наринаар хаража гүйлтатайгаар ерэһэн зониие һайнаар угтан абажа байха хэрэгтэй.

Мүрысөө эмхидхэхэ, тэрэнэй дүн гаргаха, түрүүлжэ гарагшадые урмашуулха гурим

Мүрысөөнэй энэ гуримаар предприятинуудта, колхозуудта, эмхи зургаануудта, организацинуудта тодорхой уялганууд зохёогдожо, зүбшэн хэлсэгдэхэ ёһотой. Сомоной Соведэй болохоёо байһан сесси дээрэ бүхыдөө сомоной уялга баталагдажа, ямар сомониие социалис мүрысөөндэ уриха асуудал шиидхэгдэхэ зэргэтэй.

Сомоной, сельскэ Соведүүдэй социалис мүрысөөнэй дүнгүүд иимэ сагуудта сомоной, сельскэ Соведүүдээр—һара бүридөө, ажалшадай депутадуудай аймсоведэй гүйсэдкомуудаар болон гүрэнэй эмхи зургаануудай худэлмэрилэгшэдэй профсоюзай аймагай комитедүүдээр квартал бүхэндэ, кварталай дүүрэһэн һарын һүүлээр 10 хоногһоо оройтуулангүйгөөр; республика дотор— БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведээр болон Гүрэнэй эмхи зургаануудай худэлмэрилэгшэдэй профессиональна союзай областной комитедээр квартал бүхэндэ, зүгөөр кварталай дүүрэһэн һарын һүүлээр 25 хоногһоо оройтуулангүйгөөр дүнгүүд гаргагдажа байха ёһотой.

Социалис мүрысөөндэ нэгэдэхи һуури эзэлһэн сомоной, сельскэ Соведтэ Бурят-Монголой АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан туг 2500 түхэриг шантайгаар, тэрэ тоодо: сомоной али сельскэ Соведэй түрүүлэгшэдэ 500 түхэриг, сомоной, али сельскэ Соведэй бэшээшэдэ 300 түхэриг шантайгаар барюулагдаха юм.

Социалис мүрысөөндэ хоёрдохи һуури эзэлһэн сомоной, сельскэ Соведтэ хоёрдохи шан 1500 түхэриг, тэрэ тоодо: түрүүлэгшэдэнь —400 түхэриг, бэшээшэдэнь—200 түхэриг барюулагдаха.

Социалис мүрысөөндэ 3-дахи һуури эзэлһэн сомоной, сельскэ Соведтэ 1000 түхэриг, тэрэ тоодо: түрүүлэгшэдэнь—300 түхэриг, бэшээшэдэнь—150 түхэриг барюулагдаха.

АЖАЛ ХҮДЭЛМЭРЕЭ УЛАМ ЭРШЭДХЭЕ

1957 он түүхэдэ ороо. Шэнэ, 1958 он зургаадахи табанжэлэй гурбадахи жэл гараба. Улан-Удэ городой промышленностиин, транспортын предприятинуудта болон барилгын участогуудта ажахын үнгэрһэн жэлэй дүн согсологдожо, гараһан жэлдэ бэелүүлхэ зорилгонууд хараалагдана.

Городоймнай ажалшад ажал хүдэлмэридөө ямар үрэ дүн туйлан, шэнэ жэл угтаба гээшэб?

1957 он хадаа бүхы совет хүнүүдтэ айхабтар ехэ удхашанартай жэл болоо юм. Энэ жэлдэ Агууехэ Октябриин 40 жэлэй ой гүйсөө. Коллектив бүхэн, ажалшан бүхэн Октябриин бүгэдэарадай һайндэрые ажал хүдэлмэридөө амжалта туйлан, нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын, 1957 оной түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын хойноһоо шармайн оролдоһон байна. Предприятинуудта социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрээ.

Городоймнай промышленность продукци бүтээн гаргаха 1957 оной түсэбые болзорһоонь урид, декабриин 26-да дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур олон миллион түхэригэй продукци гүрэндөө үгөө. 1956 онтой сасуулбал, промышленностьмнай 2,3 процентээр ехэ продукци бүтээһэн байна.

Городой томо томо олон предприятинууд һайн үрэ дүн туйлажа, 1957 оние түгэсхөө. Ленинэй орденто паровозо-вагонно заводой коллектив бүри ноябриин 7-до жэлэйнгээ түсэбые дүүргэжэ, найман паровоз, 14 пассажирска вагон, 9 паротрубна котел түсэбһөө гадуур заһабарилжа. 1314 тонно шэрэм, 400 тонно бронзо шудхагдаа.

Сэмбын фабрикын хүдэлмэрилэгшэд жэлэйнгээ түсэбһөө гадуур 63 мянган метр бүд нэхээ. Шэлэй заводойхид 201 мянган дүрбэлжэн метр шэл түсэбһөө гадуур гаргаһан байна. «Механлит» заводой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдынь баһал һайнаар ажаллажа, жэлэйнгээ түсэбые 145 процентээр дүүргээ. Судна барилгын, хирпиисын болон модоной заводой, паровозно депогой, вагонно участогай коллективүүд, талха татадаг комбинадай хүдэлмэришэд, нютагай болон кооперативна промышленностиин предприятинууд мүн лэ һайнаар хүдэлжэ гараба.

Завод, фабрикануудта болон барилгануудта социалис мүрысөөнэй үргэнөөр дэлгэрхэдэ, ажал хүдэлмэриин түрүүшүүл, уралан нарижуулагшад, ухаалан зохёогшод олошороо. Тиигэжэ Октябриин һайндэр хүрэтэр 11 мянган хүдэлмэришэн жэлэйнгээ түсэбые дүүргэһэн байна. Жэлэй туршада ухаалан зохёолгын, уралан нарижуулгын талаар 3 мянга шахуу дурадхал оруулагдажа, тэдэнэй олонхинь ажал хүдэлмэридэ нэбтэрүүлэгдээ. Энээнэй ашаар 10 миллион түхэриг алмагдаһан байха юм.

Гэр байра ехэ олоор баригдаа. Хамта дээрээ 45 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэр бэлэн болгогдоо. Энэнь 1956 ондо бэлэн болгогдоһон гэрнүүдтэ орходоо хоёр үлүүтэй дахин ехэ. Городой ажалшад, илангаяа ПВЗ-гэй, Түмэр замай узелай, Мяханай комбинадай хүдэлмэришэд Горький городойхиной жэшээе даган, өөрынгөө хүсөөр гэр байрануудые олоор бариа. Олон зуун хүдэлмэришэд болон албахаагшадай бүлэнэр болбосон түхэлтэй шэнэ байрануудта оронхой шэнэ жэлые угтаа юм.

Искусство, литературын хүдэлмэрилэгшэд 1958 оние зохёон байгуулхы ажалдаа баһал ехэ амжалта туйлан угтаба. Жэшээлхэдэ, Бурят-Монголой дуу хүгжэмэй болон хатар танцын ансамбль хүгжэмтэ коллективүүдэй Бүхэсоюзна конкурсын дүнгөөр Лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, хоёрдохи шатын дипломоор шагнагдаһан байна.

Городой ажалшад ажахыгаа, мүн соёл культураяа хүгжөөхэ хэрэгтэ 1957 ондо туйлаһан амжалтануудаа батадхажа, тэдэнээ бүри ехэ болгохоор шиидэнхэй шэнэ жэлые угтаа.

Городоймнай предприятинуудта мүнөө ажалай болон политическэ ехэ дэбжэлтэ үүсхэгдэбэ. Олон предприятинууд, тус тус цехүүд болон участогууд, халаан болон бригаданууд СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсана.

Предприятинуудай олонхинь хүдэлмэриингөө ябасые нилээд түргэдхөө, үдэрэйнгөө болон декадынгаа даалгабаринуудые хододоо дүүргэнэ, үлүүлэн дүүргэнэ гэжэ шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрнүүд харуулна. Иимэ предприятинуудай тоодо түбхын түрүүндэ паровозо-вагонно завод ороно. Энэ завод паровозуудые болон пассажирска вагонуудые заһабарилха, хара болон үнгэтэ металл шудхаха түрүүшын декадын түсэбые болзорһоонь урид дүүргээ.

Шэлэй заводой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдынь эршэ хүсэеэ улам шангадуулан ажаллажа байна. Энэ завод түрүүшын декада соо түсэбһөө гадуур 10 вагон шэл гаргаа. Улан-Удын модоной завод сүүдхынгээ даалгабариие үдэр бүри 110—115 процентээр дүүргэнэ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ зарим тэды һайн амжалта туйлагдаа, мүн гараһан шэнэ жэлдэшье ажал хүдэлмэреэ һайнаар эхилбэбди гэжэ мэдэрхэ зуураа, городой партийна, советскэ болон профсоюзна организацинууд, ажалшаднай дутагдалнуудай байһые баһал мэдэрнэ.

Зарим предприятинуудай ехэнхидээ гүрэнэй түсэбые дүүргэдэггүй, һарын дүүрэхэ багаар лэ эршэ ехэтэйгээр хүдэлдэг, шанар муутай продукци бүтээдэг байна. Жэшээнь, городой найман предприяти продукци бүтээхэ жэлэйнгээ бүхы түсэбые дүүргээгүй, тиихэдэ хэдэн предприятинууд ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукциин үнэ сэнгые доошолуулха түсэб дүүргээгүй байха юм.

Гараһан шэнэ жэлдэ бүхы предприятинууд алишье талаарнь гүрэнэй түсэбые дүүргэхэ ёһотой гэһэн зорилго мүнөө табигдана. Энэ зорилгые дүүргэхын тулада шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрһөө эхилээд нэгэ жэгдээр хүдэлмэрилхэ, эршэ хүсэеэ улам шангадуулха, предприятинуудай хүдэлмэридэ бии байһан дутагдалнуудые шууд усадхаха, ажалай эмхидхэл һайжаруулха, уралан нарижуулгын хүдэлөөе үргэнөөр дэлгэрүүлхэ шухала. Паровозо-вагонно заводой хүдэлмэришэд свердловскиинхидой жэшээе даган иимэ уялга абаа: заводой зургаадахи хүдэлмэришэн бүхэн уралан нарижуулагша боложо, 1958 ондо уралан нарижуулгын, эб найрамдалай фонддо 3 миллион түхэриг оруулха. Тиигээд энэ заводнай Воронежын паровозо-заһабарилгын заводые социалис мүрысөөндэ уряа.

Гэр байра олоор бариха, городоо болбосон түхэлтэй болгохо талаар саашадаа ехэ хүдэлмэри хэхэ хэрэгтэй. Манай городто гэр байраар дуталдаха ябадалые усадхахын тулада ойрын 3 — 4 жэлэй туршада 350 мянган шахуу дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд баригдаха ёһотой. Тиимэ болохолоорнь энэ жэлһээ эхилэн 100—120 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүдые жэл бүри бариха ёһотой болонобди. Гэр байра бариха хэрэгтэ олониитын эдэбхитэйгээр хабаадалсаал һаань, энэ зорилгые амжалтатайгаар дүүргэжэ болохо гээшэ.

Ажахыгаа, соёл культураяа хүгжөөхэ хэрэгтэ 1958 ондо шэнэ ехэ амжалта туйлахын түлөө мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэе!

Ц. ДОНДУКОВ, КПСС-эй Улан-Удын горкомой секретарь.

...С-эй обкомдо, БМАССР-эй Министрнүүдэй Советдэ

...С-эй ЦК-гэй РСФСР-тэхи ..., РСФСР-эй Министрнүү...едэй тогтоолой ёһоор, тэ... КПСС-эй обкомой VIII ...эй шиидхэбэрие үндэһэ ... культурно-гэгээрэлэй эмхи ...уудай хүдэлмэриень улам ...уулха, ажахын ба культур...уулалтада ажалшадые ком... ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ...и зургаануудай дүүргэдэг ... бүри дээшэлүүлхэ зорил... КПСС-эй обком, БМАССР-эй ...рнүүдэй Совет иигэжэ тог...

... оной январьһаа июнь хүрэ...спубликын культурно-гэгэ...эмхи зургаануудай хүдэлмэ...ониитын зүгһөө харалга эм...

...үе соо иимэ хэмжээ-ябуулга ...хэ гэбэл:

...турно-гэгээрэлэй эмхи зур...дай ямар зэргэдээ байһые, ...эришэд, колхознигууд болон интеллигенциин дунда ябуулагдадаг хүдэлмэрие шалгажа үзэхэ;

элдэб наадanай ямараар эмхидхэгдэдэг байһые колхоз, совхоз, МТС, предприяти болон эмхи зургаануудта (февраль соо), аймаг болон городуудта (март-апрель соо), республика дотор 1958 оной июниин 5-һаа 10 хүрэтэр хаража үзэхэ;

үхибүүдэй наадаха уран бэлигые харалга һургуулинуудта 1958 оной апрель соо, аймагууд болон городуудта 1958 оной июнь соо, үхибүүдэй уран бэлигэй туйлалтыень харуулха республиканска харалгые Улан-Удэ городто 1958 оной июниин эсэстэ эмхидхэхэ;

уран дархалалгын, гоёон шэмэглэлгын мастернуудай, арадай уран зураашадай бүтээһэн юумэнүүдые харуулһан выставкэ бүхы тосхон, сомон, аймагай центр болон городуудта (май-июнь), республиканска выставкэ Улан-Удэ городто 1958 оной ноябрь соо эмхидхэхэ;

культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрие харалгада бэлэдхэн, город болон аймагуудай, комиссинуудые энэ оной январиин 20 болотор байгуулха, энэ хэмжээ-ябуулгые эмхитэй һайнаар бэелүүлхыень КПСС-эй обкомой бюро, республикын Министрнүүдэй Совет КПСС-эй горкомуудые, айкомуудые, ажалшадай депутадуудай городуудай ба аймагуудай Советүүдые уялгалба.

1958 оной июниин 10-да, Улан-Удэ городто культурын хүдэлмэрилэгшэдэй съезд зарлаха гэжэ шиидхэгдээ. «Республика доторхи культурна байгуулалтын зорилго, Москвада үнгэргэгдэхэ бурят-монгол искусствын декадада бэлэдхэл тухай», «Республикын культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрие улам һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» элидхэл зүбшэн хэлсэгдэхэ юм.

Бүгэдэниитын хэрэг

Д. ЖАЛСАБОН
БМАССР-эй Культурын министр

...ализмһаа коммунизмда ... байһан мүнөө үе... ...ьтурно-гэгээрэлэй эмхи ...уудай үүргэнь угаа ехэ бо... байна. Тэрэнээ мэдэр...алаа һайжаруулһан куль...гээрэлэй эмхи зургаа...спубликадамнай нилээд оло... Баргажанай аймагай Баян... Культурын байшангай (ди...ынь нүхэр В. Баторов), Му...эрэй аймагай Заганай хү... библиотекын (даагшань нү... Брун), Хэжэнгын аймагай ...эй XX съездын нэрэмжэтэ ...ой клубай (даагшань нүхэр ...нтуев), Кабанскын аймагай ...эй клубай (даагшань нүхэр ...аков), Улан-Удын паровозо... заводой Культурын ордо... директорынь нүхэр А. Ямби...үн культурын бусадшье эм...гаануудай ажалынь нилээд ...һан байна. Гэхэ зуура, куль... олохон ордонууд, клубууд, ...текэнүүд, культбазанууд бо...аан булангууд, культурно-гэ...й бусадшье эмхи зургаанууд муугаар ажаллажа үргэл...эр. КПСС-эй областной коми... Пленум культурно-гэгээрэлэй, политическэ хүдэлмэрие һай...ха талаар тодорхой хэмжээ...ануудые хараалаад, куль...гээрэлэй эмхи зургаануудай ...эрие үндэһөөрнь һайжа...ень партийна, советскэ ...юзна, комсомольско органи...удта, республикын культу...хи зургаануудта дурадхаһан ...

...турно-гэгээрэлэй хүдэлмэ... городуудта, тэрэшэлэн хүдөө ...уудта һайжаруулха, 1959 ...түрүүшын хахадта Москвада ...ёо байгаа бурят-монгол лите..., искусствын хоёрдохи дека... һайнаар бэлдэхэ тушаа ...-эй областной комите... VIII Пленумэй шиидхэбэрие ...хэ хэрэгтэ культурно-гэгээрэ...хи зургаануудай хүдэлмэрие ... зүгһөө шалган харалга ни...үһалха байна.

...убликын культурно-гэгээрэ...хи зурганuудай хүдэлмэрие ... зүгһөө шалган хараха ко... тусхай дүрим баталаа. Шал... болоходо онсо шалгарһан ...урын байшангууд, клубууд, ...отекэнүүд, кинотеатрнууд ба...аһан дүримэй ёһоор илагша...оодо орохо юм. Культурно-гэ...эй тэдэ эмхи зургаанууд пар... XX съездын шиидхэбэринүү...элүүлхэ хэрэгтэнь партийна, ...ын, профсоюзна органуудта ...болохоор туһалха уялгатай. ...базануудай, улаан булан... хэхэ ажалынь дүрим дотор ...лан хэлэгдэнхэй. Республика... 200 гаран культбаза, 500 ша...лаан булан малшадай куль... эрилтые хангаха хэ...угаа ехэ үүргэ дүүргэ...йна. Хэжэнгын аймагай «Эр... колхозой Бахалайтадахи культбаза, Кударын аймагай Ждановай нэрэмжэтэ нэгэдэхи, хоёрдохи культбаза, Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой культбазанууд ажалаа һонирхолтойгоор эмхидхэнэ.

Дээрэ дурсагдаһан культбазануудта сугларагшад һонирхолтой газетэ, журналнуудые хамтаараа уншадаг, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые шэнжэлдэг, кино, зүжэг, концерт саг үргэлжэ харадаг байна. Эдэ культбазануудта зоотехническэ һуралсал һайнаар эмхидхэгдэнэ, малшадай социалистическэ мүрысөөнэй дүн саг соогоо гаргагдана.

Культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд материальна һайн базатай байбал, ажал хүдэлмэреэ һаадгүйгөөр ябуулдаг байна. Тиимэһээ тэдэ эмхи зургаануд клуб, библиотекэнүүдээ культбазануудаа һайнаар түхеэрхэ, дулаалха зэргэтэй.

1958—1959 ондо малай томо томо бүхы фермэнүүдтэ культбазануудые, ехэ тосхонуудта клубуудые бариха шухала. Түнхэнэй, Кударын, Кабанскын аймагуудай жэшээгээр республикын бүхы колхозууд, МТС, совхоз болон предприятинууд культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудые олоор бариха зэргэтэй.

КПСС-эй областной комитедэй бюрогой, БМАССР-эй Министрнүүдэй Совeдэй шиидхэбэриин ёһоор, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудые ниитын зүгһөө шалган хараха үедэ хэдэ хэдэн шухала хэмжээ-ябуулганууд хэгдэхээр хараалагдаа.

КПСС-эй областной комитедэй VIII пленумэй шиидхэбэриин ёһоор, 1958 оной январь һарада хүдөө нютагуудта хамтын суглаанууд болоһо, тэдэ суглаануудта Культурын байшангуудай директорнүүдэй, клубууд, библиотекэнүүд болон культбазануудые даагшанарай тоосоото элидхэлнүүд шагнагдаха байна.

1958 оной февраль-март һарада культурын хүдэлмэрилэгшэдэй аймагай, городской конференцинүүд үнгэргэгдэхэ юм. Культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрие һайжаруулха, республикын культурын хүдэлмэрилэгшэдэй съездэ делегадуудые һунгаха тушаа асуудал эдэ конференцинүүдтэ зүбшэн хэлсэгдэхэ байна.

Байгша оной июниин 10-да Улан-Удэ городто манай республикын культурын хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэдэхи съезд зарлагдаха байна. Тэрэ съезд болотор культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудтахи хүдэлмэрие эрид һайжаруулха шухала.

Ниитын зүгһөө шалган хараха үедэ мүн бусадшье хэмжээ-ябуулганууд үнгэргэгдэхэ юм. Уранһайханай самодеятельностиин хүдэлмэрие саашадань бүри һайжаруулхын, эрхим дуушадые, эрхим хатаршадые элирүүлхын тулада февраль, март һарада клубуудай, Культурын байшангуудай дэргэдэ, апрель һарада аймагай центрнүүд болон гододуудта, 1958 оной июниин 5-һаа 10 хүрэтэр Улан-Удэдэ уранһайханай самодеятельностиин харалга эмхидхэхэ. Энээнтэй дашарамдуулан бүхы клубуудта, Культурын байшангууд болон культбазануудта уранһайханай самодеятельностьнүүдые эмхидхэжэ, һонирхолтой зүжэг, дуунуудые бэлэдхэхэ шухала.

Апрель һарада һургуулинуудта, июниин эхеэр аймагуудта, 1958 оной июниин һүүл багта Улан-Удэдэ һурагшадай уранһайханай харалга эмхидхэхыень КПСС-эй областной комитедэй бюро, БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет Гэгээрэлэй министерствые, ВЛКСМ-эй обкомые уялгалһан байна. Уранһайханай самодеятельностиин харалгын үнгэргэгдэхэ үедэ хүүгэдэй оюун бэлигые харуулһан выставкэнүүд эмхидхэгдэхэ зэргэтэй.

Республикын культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрие ниитын зүгһөө шалган харалгын үедэ түрүү һууринуудые эзэлэгшэдые урмашуулхын зорилгоор РСФСР-эй Культурын министерство, культурын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК 220 шан байгуулба. Нэгэдэхи шангынь 50, хоёрдохинь 70, гурбадахинь 100 байхаар хараалагдаа.

Нэгэдэхи шандань—«Эрхим клуб», «Культурын байшан», «Эрхим библиотекэ», «Эрхим кинотеатр», «Эрхим киноустановко» гэһэн дипломууд, 10 мянган түхэригэй сэнтэй культурна хэрэгсэл оролсохо юм.

Хоёрдохи шандань — диплом, 7 мянган түхэригэй сэнтэй культурна хэрэгсэл оролсохо.

Гурбадахи шандань — диплом, 5 мянган түхэригэй сэнтэй культурна хэрэгсэл оролсохо байна.

Культурно-гэгээрэлэй эрхим эмхи зургаануудые урмашуулхын тула БМАССР-эй Культурын министерство, облпрофсовет 75 шан байгуулаа.

Культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрие ниитын зүгһөө шалган харалгые хүтэлбэрилхын тула республикын комисси байгуулагдаа. Мүн тэрэшэлэн партийна, советскэ, профсоюзна, комсомольско организацинуудай, культурын, ниитын организацинуудай түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн аймагай, городой, хүдөө нютагуудтахи комиссинууд байгуулагдажа байна. Эдэ комиссинууд заседанинууд дээрээ культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрие ниитын зүгһөө шалган харалгые саг үргэлжэ зүбшэн хэлсэжэ байха юм.

Республикын культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудые ниитын зүгһөө харалгада культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд, ажалшадай депутадуудай аймагай ба городой Соведүүдэй гүйсэдкомуудай культурын таһагуудай хүдэлмэрилэгшэд, партийна, советскэ, профсоюзна, комсомольско организацинууд эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, арад зоной дунда ниитэ-политическэ, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрие саашадаа бүри һайнаар ябуулдаг болгохонь лабтай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ярууны аймагай «Коммунизм» колхоздо баригдаһан шэнэ клуб. Л. Хайдуровай фото.

БАЛЕДЭЙ АРТИСТНАР МОНГОЛДО АЙЛШАЛБА

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (баруун гарһаа) Монголдо айлшалжа байха зуураа залуу хүгжэмшэ М. Балдаев виолончели дээрэ наадажа байна. В. Бадеевэй фото.

Ленинэй ордента Бурят-Монголой оперо ба баледэй театрын баледэйхид 1957 оной эсэс багта Монголой Арадай Республика ошоод, бусажа ерэбэ.

Ахадүү Монгол ороной заха хизааргүй үргэн уужам газар дайдаар 1500 тухай километр ябаха зуураа, олон город болон аймагуудай центрнүүдээр 27 концерт табяабди. Үдэр бүри нэжээд концерт табихаар анха хараалһан байгаабди. Гэбэшье, совет артистнарай мэргэжэл шадабаритай танилсаха, уран һайхан зүжэг наада хараха хүсэлэн ахадүү монгол арад зондо айхабтар ехэ байһан дээрэһээнь, үдэртөө хоёр дахин, зарим ушарта гурба дахин концерт харуулдаг байгаабди. Концертдэмнай ехэ багагүй, хүгшэн залуугүй олоороо сугларжа, соёлой байшан, клубууд соо хүнэй хүлөө табиха зайгүй байдаг һэн гэжэ хөөрэхөөр.

Гастролиин түсэб табижа байхадаа, томо томо центрнүүдһээ гадна, хүдөө нютагуудаар ябаха гэжэ бодомжолоод, олон номер бэлдээ һэмди. Жэшээнь, хүдөө зондо зорюулжа, арадай ажабайдал харуулха хатар наада бэлдэһэн байгаабди. Теэд, Монголой хүдөө зон классическа зохёолнуудые ехээр һонирхон хаража, ушар удхыень һайнаар ойлгожо, артистнарай бэлиг, шадабарие зүбөөр сэгнэдэг байба.

Манай актриса Лариса Сахьяновагай гүйсэдхэһэн наадые харагшад илангаяа ехээр һайшаадаг байгаа. Энэ актрисын олон янзын хатар наада гоё һайханаар харуулхадань, сугларагшад нэрьемэ альга ташалгаар угтадаг байгаа. Л. Сахьяновагай гүйсэдхэһэн «Энэдхэг хатарта» заримдаа эрид түргэн, заримдаа намдуу аалихан ябасань, хүгжэмэй эгэшэг зэдэлгээнтэй адли тэгшээр хүдэлэлгэнь—хүнүүдые тон ехээр һонирхуулаа. «Заремын хатарые» абажа харая. Нүхэртөө орхигдоһон эхэнэрэй абьяас ба һэшхэл, уйдхар болон найдал, сүхэрэл ба гуйлга—эдэ бүгэдыень айхабтар шадамар бэрхээр наадажа, хүнэй сэдьхэл хүдэлгэбэ.

«Эсмеральд» гэжэ баледһээ Сахьянова Бадмаев хоёрой гүйсэдхэһэн «Адажио»; Абашеев, Г. Иванов, Васильев, Хараев гэгшэдэй наадаһан «Пантазоу» гэжэ венгер хатар; Тогоноева Бадмаев хоёрой наадаһан «Половецүүдэй хатар»; Э. Кондратьева, Абашеев, Дамбиев, Г. Иванов гэгшэдэй «Красный Мак» гэжэ баледһээ абтаһан хатар; Абокшиновагай гүйсэдхэһэн горно-бадагшан хатар ба бусад номернууд улад зондо ехээр һайшаагдаа. Ахалагша балетмейстер М. Заславскиин табиһан «Шурале» гэдэг баледэй нэгэ үйлэ, «Голой толон» гэжэ баледэй нэгэ сюитые харагшад мүн лэ зохидшооһон байна. Уран гоё искусство арад зондо харуулһан артистнарай дунда лирическэ рольнуудые наадагшад Л. Сахьянова, К. Семянникова, Ц. Бадмаев, П. Абашеев, энеэдэтэ рольнуудые наадагшад Ф. Иванов, Левченко, Батубаева, Кузьмина, Лугова, Орлова, Баранов илангаяа шалгараа. «Голой толон» гэжэ баледһээ барилдаашад боложо Ф. Иванов П. Аюржанаев хоёрой наадахадань, хүн зон тэдэниие ехээр магтаа.

Манай артистнар программаяа һонирхолтой болгохын тула баледэй хажуугаар ондоо номернуудые харуулалсадаг байгаа. Хүгжэмшэ М. Балдаев виолончели дээрэ хэдэн дуунуудай аялга наадаба. Артист Ц. Бадмаев бурят арадай дуунуудые дуулаа. Эдэ хоёр артистнарые хүн зон баяртайгаар угтаа.

Манай табиһан бүхы концертнүүд концертмейстер Э. Огаджановагай хүгжэмөөр үдэшэгдэн харуулагдаа. Сценэ дээрэ артистнарай һэлгэгдэжэ байхада, Э. Огаджанова амарангүй наадажа, концертнүүдээ бүри һонирхолтой болгоһон байна.

**

1957 оной декабриин 8-най тунгалаг аад, жабартай шэмэрүүхэн үглөөгүүр Чойбалсан город ерэбэбди. Энэ хадаа зам дээрэхи түрүүшын город байгаа. Янгинама хүйтэн байгаашье һаань, тэндэхи хүгжэмтэ-драмын театрын артистнар, олониитын түлөөлэгшэд бидэниие вокзал дээрэ угтаа. Тэдэнэр тон халуунаар амаршалжа, манай эгээл дүтын нүхэд байһанаа гансата мэдүүлээ һэн. Гансашье энэ городто бэшэ, харин манай ябаһан бүхы газарнуудаар бидэнэртэ халуун анхарал табижа, һайнаар угтадаг байба.

Чойбалсан городто 4 хоногой туршада 6 концерт харуулжа, өөһэдөө тэндэхи хүгжэмтэ-драмын театрта зүжэг наада хараһан байнабди. Нютагай артистнартай ахадүү ёһоор уулзажа, творческо дүй дүршэлөө абалсаха аргатай байгаабди. Монгол артистнарай наадаһан «Казак», «Монгол», «Моришод» гэжэ хатар танцанууд ехэ һонирхолтой байба. Тэдэнэй заримыень наадажа һураабди.

Манай артистнар наадаһан танцануудайнгаа онсо шэнжые хани нүхэдтөө харуулжа үгэһэн, классическа танцануудай хэшээлдэ байлсажа, зарим тэды ажаглалта хэһэн байна. Түгэсхэлэй концерт харуулһанаймнай һүүлээр Чойбалсан городой эмхи зургаанууд манай коллективтэ элдэб бэлэгүүдые үгөө. Ябаһан лэ газартамнай бэлэгүүдые үгэдэг байгаа.

Чойбалсан городһоо Сүхэ Баатарай аймаг ошообди. Тэндэхи зон бидэниие мүн лэ халуунаар угтажа, манай ерэһэндэ ехэ баяр хүргэбэ. Сүхэ Баатарта 3 хоногой туршада 5 концерт харуулаабди. Соёлой ордондо хүн зон ходо дүүрэн байдаг байгаа. Манай концертнүүд түсэбэй ёһоор харуулагдаа. Гэбэшье, бидэниие уриһан телеграммануд хүдөө нютагуудһаа саг үргэлжэ ерэдэг байгаа.

Монголой Культурын министерствын түлөөлэгшэ нүхэр Цигмид бидэнэртэй хамта ябалсаһан байна. Энэ нүхэр маанадта ехэ анхаралтайгаар хандадаг һэн.

Хэнтэйн аймаг ошожо гурбан концерт харуулаабди. Өөһэдөөшье тэндэхи уранһайханай концерт хараа һэмди. Гүрэнэй ажахыда ошожо, 2 концерт харуулагдаа.

Тэндэһээ Улан-Батор орожо ерээбди. Манай артистнар аяндаа хэды эсээшье һаа, концертдээ һайнаар бэлдэхэ гэжэ оролдоһон юм. Монголой ниислэл хотодо концерт харуулха гээшэ ехэ харюусалгатай хэрэг гэжэ артист бүхэмнай һайн мэдэнхэй байгаа. Түб хотынхид бидэниие һайнаар угтаа һэн. Хитадай клубта табиһан концертдэмнай 1500 хүн сугларaa. Улан-Баторта байха зуураа Монголой артистнарай тон һонирхолтой концерт хараабди.

Удаалуулан Совет ба Хитадай посольствонууд бидэниие урижа абааһан байна. Декабриин 25-да Улан-Баторта һүүлшынгээ концерт табяабди. Тэрээндэ Монголой артистнар хабаадалсаа. Энэ концерт Советскэ Союзай, Монголой ахадүү арадуудай хоорондохи хани барисаанай элитэ гэршэ болоо бэлэй.

А. Сысоев, оперо ба баледэй театрын балетмейстер.

Һанаанһаа гарахагүй һайхан зүжэг

Энээнһээ урда:

Саяан уулын орой дээгүүр
Сахюур шулуун яларна.
Совет һайхан орон дээгүүр
Согтой дуунууд зэдэлнэ...

гэжэ ирагуу дуунай уян һайхан аялга манай Монгол нютагуудаар сууряатажа байһаниинь элихэнээр һанагдана.

Баһа:

Тохойн шэнээн газартаа
Тойрон байжа наадая.
Толгой дээрэхи гоёолтоо
Ханхир шэнхир хатарая...

гээд бурят үндэһэтэнэй «Ёохор» наада хатаржа байһаниинь мүнөөшье нюдэндэ үзэгдэһэн, шэхэндэ соностоһон мэтэ боложо байдаг!

Эдэ һайхан дуунуудай ирагуу гоё аялгынь үргэн уужам монгол тала дайдаар замхаадүй байтар, Ленинэй орденто Бурят-Монголой оперо ба баледэй театрынхид өөһэдынгөө мэргэжэл шадабарие, оюун бэлигые маанадта харуулба. Бурят арадай алдарта оперо болоһон «Энхэ-Булад баатар», ородой агуу ехэ композитор П. И. Чайковскиин «Хун шубуута нуур» гэжэ балет, «Голой толон» гэдэг балет, мүн бусад зохёолнуудые гоё һайханаар гүйсэдхэһэн артистнарай бэлиг шадабарие онсо тэмдэглэмээр.

Үльгэр домогые үндэһэ болгон бэшэһэн «Шурале» гэжэ баледтэ наадаһан РСФСР-эй габьяата артистка Л. Сахьянова, артистнар П. Абашеев, В. Бадеев, Н. Кондрашкин гэгшэдэй һайнаар наадаһые илангаяа тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Уранзохёолшо **А. Самбалхүндэв**
Монголой «Үнэн» газетэһээ абтаба.

Һонин концерт

БМАССР-эй артистнар декабриин 20-һоо манай ниислэл хотодо наада табижа эхилээ. Эгээл түрүүн «Энхэ-Булад баатар» гэжэ оперოһоо хатар наада харуулба. Энээниие эхэнэр болон эрэшүүлэй ансамбль шадамар бэрхээр наадаа. Бурят-монгол арадай урдын, мүнөөнэй хатар танцанууд, классическа болон мүнөө үеын баледүүд, элдэб үндэһэ яһатанай хатар танцанууд концертын программа соо оронхой.

Башкир арадай хатар наадаһан Г. Шулуновае, С. Бородинай «Князь Игорь» гэжэ операһоо, Ф. Яруллинай «Шурале» гэжэ баледһээ нэгэ нэгэ үзэгдэлые согтой солбоноор гүйсэдхэһэн габьяата артистка А. Тогоноевае, бурят-монгол «Ёохор», болгар арадай хатар наадаһан артистнуудые улад зон халуунаар угтаба.

Классическа баледһээ үзэгдэлнүүдые харуулһан РСФСР-эй габьяата артистка Л. Сахьянова, БМАССР-эй габьяата артист Ц. Бадмаев гэгшэдэй наадахадань, нэрьемэ альга ташалга болодог байгаа.

Л. Сахьянова, Ц. Бадмаев классическа хатарые үнэтэ ажабайдалтай холбожо, шадамараар наадана.

Л. Сахьянова Эсмеральдын рольдо наадахадаа илангаяа гоё һайханаар харагдана. Тон нарин, нугархай уянаар хүдэлжэ, хүгжэмэй удхые зүбөөр гаргана. Концерт тухай хэлээд, артист Балдаевай виолончели дээрэ эрхим шадабаритайгаар наадаһыень тэмдэглэнгүй орхихоор бэшэ.

Монгол сценэ дээрэ наада харуулһандань БМАССР-эй артистнарта монгол арад зон үнэн зүрхэнэй, халуун һайшаал хүргөөд, саашадаа бүри ехэ амжалта туйлахыень хүсэнэ.

Ч. Ендон.
«Монголой сонин» газетэһээ.

Сэдьхэл хүдэлгэмэ наадан

...Артистнарай харуулһан зүжэгүүд хүнэй һонирхол татамаар һайхан юм. Илангаяа РСФСР-эй габьяата артистка Л. Сахьянова, БМАССР-эй габьяата артист Ц. Бадмаев гэгшэдэй наадалга баледэй онсо шэнжые гүнзэгыгөөр ойлгоһыень, мэргэжэл шадабари ехэтэй байһыень гэршэлнэ. Тэрэшэлэн БМАССР-эй габьята артистка А. Тогоноева, Ц. Бадмаев «Князь Игорь» оперын хатарые, мүн «Хун шубуута нуур» гэжэ баледэй нэгэ үзэгдэлые нугархай уянаар наадажа, харуулһан үйлээ зондо бэлэхэнээр этигүүлжэ шадахань гайхалтай һайхан байба. Тиимэһээ, манай залуу артистнар ахадүү ёһоной Зүблэлтэ ороной артистнарай мэргэжэл шадабарие, оюун бэлигые халан абажа, тэдэниие өөһэдтөө жэшээ болгохо ёһотой.

Манай орондо айлшалжа байгаа Ленинэй орденто Бурят-Монголой оперо болон баледэй артистнарта саашадаа улам ехэ амжалта туйлахыень хүсэн юрөөе.

С. Санжжав, Найрамдалын хорооны 10 дугаар хорины ард.
Монголой «Үнэн» газетэһээ абтаба.

Интеллигенциин суглаан

Аймагай интеллигенциин суглаан Петропавловка тосхондо болобо. Суглаанда хабаадагшад—hургуулинуудай багшанар, медицинын хүдэлмэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, партиина, советскэ, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд «Ниитэ-политическэ хүдэлмэридэ интеллигенциин хабаадалга» гэhэн асуудал зүбшэн хэлсэбэ. Энэ асуудалаар КПСС-эй айкомой секретарь нүхэр Ц. Б. Улымжиев элидхэл хэбэ.

Зэдын аймаг дотор 170-аад багшанар, медицинын 50 гаран дээдэ, дунда эрдэмтэй хүдэлмэрилэгшэд, хүдөө ажахын олохон мэргэжэлтэд бии. Эдэнэр хүдөө нютагуудаар соёл гэгээрэлэй, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эмхидхэлгэдэ, колхозой, МТС-эй, совхозой партиина, профсоюзна организацинуудта, гэгээрэлэй эмхи зургаануудта туhалха, арад зоной дунда эрдэм болбосорол үргэнөөр дэлгэрүүлхэ зорилготой хүнүүд болоно. Тиигэбэшье, энэ хүдэлмэри зарим газарта hулаар ябуулагдана гэжэ элидхэлшэ, үгэ хэлэhэн нүхэд зааба. Тиихэдэ шэнжэлхы ухаанай ба ажахын асуудалнуудта зорюулагдаhан лекцинүүд үсөөн уншагдана.

Петропавловкын больницын главна врач нүхэр Пирогова аймагай Культурын байшангай хүдэлмэриин дутагдалнууд тухайда тэмдэглэбэ. Тэндэ ажалшадай амаралта ёнотой hайнаар эмхидхэгдэнэгүй. Кино харуулгаар, хатар танца наадалгаар тус байшангай хүдэлмэри хизаарлагдана. Элидхэл, лекци хаа яа эмхидхэгдэдэг, концерт наадан үсөөн табигдадаг гэбэ.

Агитационно хүдэлмэриин хангалтагүйгөөр ябуулагдажа байhан тухайда «Октябрь» колхозой партиина эхин организациин секретарь нүхэр Хайдуков, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой партиина эхин организациин секретарь нүхэр Банзаров, районеком нүхэр Цыбиков гэгшэд тэмдэглэбэ.

Дурсагдаhан дутагдалнуудые дары зайсуулжа, ниитэ-политическэ хүдэлмэреэ эрид hайжаруулха хэрэгтэ бүри эдэбхитэйгээр хабаадаха гэhэн шиидхэбэри тус суглаан баталан абаба.

Н. Цыбенов.

Эрхим студентнэрэй уулзалга

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшын институтда hаяхан эрхим студентнэрэй вечер — уулзалга болоо. Эндэ ахалагша курсануудай студентнэр, эрхим hурагшад hуралсал тухайдаа хөөрэжэ үгэhэн байна. Сессидэ хайшан гэжэ бэлдэдэг тухайдаа студент В. Билдушкинов илангаяа hонирхолтойгоор хөөрэбэ. Түгэсхэлдэнь концерт харуулагдаа.

Б. Халзанов.

Түрүү тракторист

Жаргал Буралов дунда hургуули дүүргэhэнэйнгээ hүүлээр ажаллаха гэжэ шиидээ hэн. Ингэжэ трактористын мэргэжэлтэй болоод, хөрдохи жэлээ Баргажанай МТС-тэ ажаллажа байнхай.

Мүнөө нүхэр Буралов хүдөө ажахын машина заhабарилха зурааа, үдэрэйнгөө даабари 150 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

Г. Бадмаев.

Ангуушанай тэмдэглэл

БОДОН ГАХАЙ

Хадын зэрлиг бодон гахай манай эндэ ехэнхидээ борьёгор шулуутай, мүн hаhа нам хүтэл аад, тужа нарhатай хадануудта байрладаг юм. Бодон гахайнууд ехэнхидээ олоороо хамтаржа, булэг булэгөөрөө ябадаг. Зүгөөр, тон томо эрэ гахайнуудынь гансаараа таhараадшье ябадаг байха.

Бодон гахайнууд саhан дороhоо хадын ногоон ба урга малай үндэнь, түмэhэ малтажа эдидэг байна. Гэхэтэй хамта, тэдэнэр мүн хоол танидаггүй мяхашье эдижэрхидэг гэжэ ажаглагданхай. Дулаанай сагта, илангаяа намартаа голдо бужжа, тала майлын талха тарияанда ородог, түмэнэ малтажа газар ехээр эбдэдэг, урбуулдаг байна.

hүниин сагта, мүн үдэр амархадаа, halxи шуургатай сагта бүртаг шэрэнги-нүүргэдэhэн доторо орожо, саhа малтан, ехэнхидээ хонхосог жалга, нэмэри газар оложо, модоной жэжэ мүшэр шэлбэ ба хагда үрмэдэhэ суглуулаад хэбтэдэг, тэндээ амардаг ба хонодог байха юм.

Бодон гахайнууд—хара хүрибтэр, заримдаа харабтар үнгэтэй, шэрүүн шэрхэгэр ноohотой, түргэн таргаластай, хүсэ шадалаар ехэ ан. Эдэнэй томонуудынь газаашаа хитаран гараhан hоёонуудтай, шоно бэ баабгайдашье дииладэхэгүй амитад юм. Манай эндэ бодон гахай hүүлэй жэлнүүдтэ ехээр үдэжэ байнхай.

Г. Цыренов.

ҺОНИРХОМООР ЗҮЙЛНҮҮД

«ДУУ ДУУЛАДАГ ХАДА»

Алма-Ата городhоо холо бэшэ, Или мүрэнэй баруун эрьедэ тиимэ нэрэтэй хада бии. Энэнь 120 метр үндэртэй, үйрхэй элhэнhээ бүридэнхэй юм. Или мүрэн тээhээ hалхитай болоходо, элhэн хиидэжэ, хадын таланагаар суглардаг. Харин hалхинай замхамсаар элhэн айраад, абяан гаража эхилнэ. Энэ абяаниинь шанга боло болоhоор, хэдэн километрын газарта дуулдадаг байна. Хадые уруу хүнэй гүйжэ буухада элhэн айража, hалхигүй үдэршье хадань «дуу дууладаг». Энэ абяан хадын оёорhоо дуулдана гэжэ байха юм. Тиихэдээ газарай хүдэлhэн шэнгеэр хадань дорбижо байдаг. Энэ абяанай юундэ иимэ шанга байhые эрдэмтэд үшөө тодорхойлоодүй.

ЮРЭ БУСЫН НУУР

Манай эхэ оронoй хойто зүгтэхи Кильдин арал дээрэ юрэ бусын нуур бии юм. Нуурай таба янзын уhан холисолдоодоггүй, дабхасалдан үетээд байдаг. Оёортохи уhаниинь ехэ сероводородтой, тэрэнэй дээрэхинь уб улаан — олон хорхойтой, гурбадахи үе соонь далайн загаhан байдаг, дүрбэдэхи үедэнь залхаг бэетэй амитад, хабшаахай дурсэтэн амидардаг. Эгээн дээдэхинь дабhагүй уhан байдаг.

Хүндэ шанартай далайн, хүнгэн шанартай дабhалиг уhан хоорондоо холисолдонгүй байдаг юм. Далайhаа үржэжа ерэhэн уhан нуур худар хажуу тээhээнь ороно, бороо, саhанай орохоодо дабhагүй уhан бии болоно гэшэ.

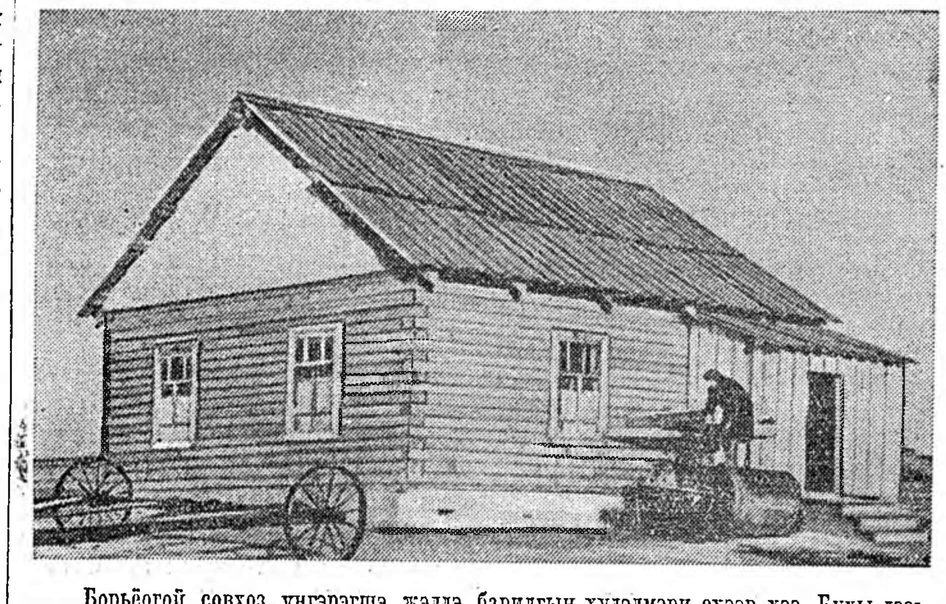

Борьёогой совхоз үнгэрэгшэ жэлдэ барилгын хүдэлмэри ехээр хээ. Бүхы дээрээ 2 миллион 890 мянган түхэригтэ мал ажалай байрын, культурын байрануудай хэгдэбэ. Энээнhээ гадна 24 хүдэлмэришэд 149000 түхэриг гүрэнhөө урьhаар абажа, өөр өөртөө гэрнүүдые барюа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хөөрдохи фермэдэ баригдаhан байн. А. Мантаевай фото.

Музей хараба

Үбэлэй амаралтын үедэ хүдөөдэхи hургуулинуудай олон hурагшад республикынгаа түб хото экскурсяар ерэжэ, амаралтаяа hонирхолтойгоор үнгэргэнэ. Экскурсида ерэгшэд томо томо предприятинуудаар, театрнуудаар ябахаhаа гадна, хизаар ороноо шэнжэлхэ музейдэ орожо, hонин зүйлнүүдтэй танилсаба.

Үбэлэй амаралтын үедэ хамтадаа 300 гаран hурагшад музейдэ ороо. Тэдэнэй тоодо: Сэлэнгын аймагай Галуута Нуурай, Загастайн, Селендумын дунда hургуулинуудай, мүн Заиграйн, Байкало-Кударын, Иволгын аймагуудай hурагшад бии. Тэдэнэр hонирхоhон юумэнүүд тухайдаа дэбтэрнүүдтээ бэшэжэ абаhан, фото-зурагуудые буулгаhан байна.

Зарим hурагшад музейн дурасхаалай дэбтэртэ өөhэдынгөө hанамжые бэшэhэн байха юм.

—«Тала», «Тайга», «Нуур намаг», «hайжаруулагдаhан саhшалан» ба бусад олон экспонадуудые ехэтэ hонирхон харабабди. «Хүн яажа бии болооб» гэhэн таhаг маниис илангаяа ехээр hонирхуулаа. Өөhэдынгөө дэбтэрнүүдтэ олохон зүйлнүүдые бэшэжэ абаабди. Фото-зурагуудыешье буулгаабди. Эдэ материалнуудые хэрэглэн, hургуулиингаа ханын газетэдэ статьянуудые бэшэхэбди,—гэжэ Галуута Нуурай шахтын hурагшад бэшэhэн байна.

З. Яковлева.

Элдэб hонин

Курумканай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Цыремпил Степанов тэндэхи эгээл залуу ангуушан юм. Цыремпил абатаяа хамта агнуурида гарадаг. Тиигэжэ 1 үнэгэнэй, 1 шонын, 3 булганай, 15 гүрөөhэнэй, 300 шахуу хэрмэнэй арhа гүрэндэ тушаагаа.

Г. Бадмаев.

Яруунын аймагай «Коммунизм» колхоз шэнэ электростанцитай болобо. Колхознигуудай гэрнүүдтэ, тэндэхи больница, hургуули, хүдөөгэй клуб гэхэ мэтэдэ электрын гэрэл hаяар оруулагдахань. Карл Марксын нэрэмжэтэ, «Победа» колхозуудта мүн лэ электрын гэрэл ялархаяа байна.

Д. Чимитов.

Түнхэнэй аймагай «Искра» колхозой барилгашад үнгэрэгшэ жэлэй туршада мал ажалай фермэнүүдэй дэргэдэ 7 шэнэ байн, малшадай байха 20 гэр, мүн колхознигуудай орохо 30 шэнэ гэр барижа дүүргэhэн байна.

С. Андыков.

Спортын хронико

✪ Шатараар республика доторо түрүү hуури эзэлхын түлөө hурагшадай мүрысөөн болоод дүүрэбэ.

Городуудай hурагшадhаа бүридэhэн командануудай дундаhаа Улан-Удын Советскэ районой эдир шатаршад шалгараа. Тэдэнэр 5 командые шүүгээд, түйлажа боломоор 25 очкоhоо 24-ые абаа. Кяхтынхид—хоёрдохи, Городок городой hурагшад—гурбадахи hуури эзэлбэ.

Хүдөө hурагшадай хоорондо шанга тулалдаан болоо. Мүрысөөнэй дүн дээрэhээ харахада, Закаменай аймагай шатаршад түрүүлжэ, хэжэнгынхид—хоёрдохи, Зэдын шатаршад—гурбадахи hуурннуудта гараба.

Өөhэд хоорондын мүрысөөндэ Манжигеев, Трофимов, Игумнова, Аксёнова (барандаа улан-удынхид) шалгаржа гараа. Хүдөөгэй шатаршадhаа Сагитов (Хэжэнгэ), Шоёнов, Аюшеев, Хогоева (Закамен), Улымжиева (Зэдэ) гэгшэд бэрхээр наадаган байба. Мүрысөөндэ шалгаржа, түрүү hууринуудые эзэлhэн командануудай ба шатаршадта БМАССР-эй Гэгээрэлэй министерствын шангууд барюулагдаа.

✪ Баскетбол. Манай республикын эдир спортсменүүд баскетболоор Эрхүүдэ болоhон зональна мүрысөөндэ хабаадалсаа. Мүрысөөнэй дүнгүүдэй ёhоор, Бурят-Монголой эдиршүүлэй команда — гурбадахи, басагадай команда—дүрбэдэхи hууринуудые эзэлhэн байна.

✪ Волейбол. РСФСР доторхи hурагшадай зональна мүрысөөн Улан-Удэдэ боложо, Магаданай, Якадай hурагшад хабаадаба. Эрид шанга тулалдаан болоhоной удаа эдиршүүлэй командануудай дундаhаа Бурят-Монголой hурагшад илалта туйлаа. Басагадай дундаhаа Якадай түлөөлэгшэд эрхимлэбэ.

А. Игумнов.

ХИЛЫН СААНАҺАА

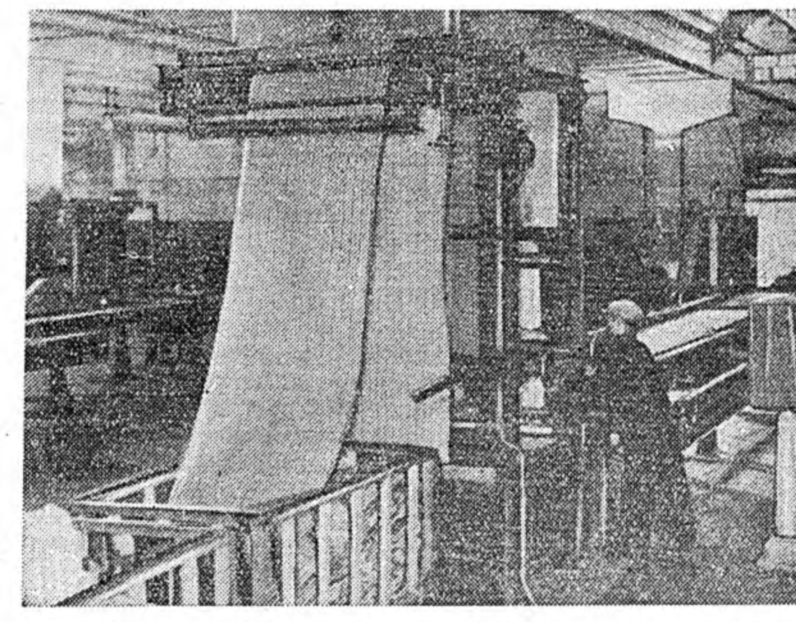

Корейн Арадай-Демократическа Республика. Бүд нэхэдэг айхтар комбинат Пхеньянда баригдажа байна. Тэрэнэй зарим цехүүдынь бэлэн. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: комбинадай нэгэ цех соо бүд нэхэгдэнэ. ТАСС-эй фото.

Болгариин арадай суглаанай сессии

СОФИ, январиин 13. (ТАСС). Болгариин Арадай Республикада арадай суглаан шэнээр hунгагдаа юм. Энэ суглаанай түрүүшын онсо сесси январиин 13-да нээгдэбэ. Арадай суглаанай бюро болон президиум сесси дээрэ hунгагдаа.

Арадай суглаанай бюрогой түрүүлэгшээр Фердинанд Козовский, Арадай суглаанай президиумай түрүүлэгшээр Георгий Дамянов hунгагдаа.

Тус сесси Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшээр Антон Югов hунгагдаад, правительство байгуулха даалгабари үгөө.

США-гэй бюджет тухай бэшэг президент Эйзенхауэр конгрессдэ эльгээбэ

ВАШИНГТОН, январиин 13. (ТАСС). 1958 оной июлиин 1-нээ эхилжэ удаадахи сан жэлэй США-гэй бюджет тухай бэшэг президент Эйзенхауэр конгрессдэ эльгээбэ.

Шэнэ бюджедэй орошонь 74,4 миллиард доллар гү, али мүнөө ябажа байгаа жэлэйхидэ орходоо хөөр миллиард доллароор ехэ. Бюджедэй ехэнхи хубинь — 52 процентынь арад зондо ашагдаhан налогhоо ороходо байха. Харин корпорацинуудта ашагдаhан налогhоо ороходо мүнгэн бюджедэй оройдоол 27 процентынь болоно.

Бюджедэй гаргашань 73,9 миллиард доллар байха. Энэнь мүнөө жэлэй бюджедэй гаргашада орходоо, тухайлхада 1. 100 миллион доллароор ехэ байна.

Мүнөө правительствын дурадхажа байгаа шэнэ бюджедэй гаргашын ехэнхи хубинь сэрэг дайнай хэрэгтэ зорюулагдаха. «Национальна бэеэ даанхай байдалые хангаха гол шухала программануудай» гэдэгтэ правительство хамта дээрээ 45,8 миллиард доллар гаргашалха бэшэг соо хэлэгдэнэ. Тиихэдэ тэрэнэй 39,8 миллиард долларынь США-гэй Оборонын министерствэдэ; 3,1 миллиард долларынь—бэеэ аюулгүй байдалые хангаха программада; 2,5 миллиард доллар—атомна энергидэ; мүн 400 миллион доллар стратегическэ нөөсэ ехэ болгохо хэрэгтэ зорюулагдаха юм.

Ракетнэ буу зэбсэг зохёохо хэрэгтэ ябадалда эрид ехэ мүнгэ гаргашалха гэжэ энэ бюджет хараалагдаа. Энэ хэрэгтэ 5 миллиард доллар гү, али үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо 2,3 миллиард доллароор, мүнөө жэлэйхидэ орходоо нэгэ миллиард доллароор ехэ гаргашалагдаха юм.

Тэрэшэлэн «научна шэнжэлэлгэ hүүд болон хүгжэлтэ» гэhэн программа бэелүүлхын тулада бюджедэй ехэ зөөри гаргашалагдаха байна. Сэрэгэй хабатай шэнжэлэлгэдэ тэрэ хэхын тулада США-гэй правительство 2.361 миллион доллар, атомна энерги шэнжэлхэдэ миллион доллар гаргашалха гэжэ хараалаа.

Бюджедэй тоонуудые хараха, США-гэй правительство хүн зоной ажахыда 4,6 миллиард доллар гаргашалха байна. Энэнь мүнөөнэй жэлэйхидэ орходоо 300 миллион доллароор бага.

Индонезиин парламентын сесси нээгдэбэ

ДЖАКАРТА, январиин 13. (ТАСС). Январиин 13-да Индонезиин парламентын сесси нээгдэбэ.

Ороной 1958 оной гүрэнэй бюджет тухай, Европын орнуудhаа мүнгэ зөөри зээлэхэр абаха тухай, президент Сукарноой hэн дотоолго тухай, Баруун Иринэ сүлөөлхэ национальна байгуулха тухай болон бусад асуудалнуудаар сесси дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ.

Индонезиин болон Египедэй президентнүүдэй хоорондо хэлсээн боложо байна

КАИР, январиин 13. (ТАСС). Индонезиин президент Сукарно Египедэй президент Насер хоёр январиин 13-да Каирта хэлсээ хэжэ эхилбэ.

Хоёр чагай туршада үргэлжэлhэн түрүүшын хөөрэлдөөндэ Индонезиин Гадаадын хэрэгүүдэй министр Субандрио, Египедэй Гадаадын хэрэгүүдэй министр Фавзи болон Египедэй гүрэнэй министр Али Сабри гэгшэд хабаадалсаа.

Уласхоорондын байдалай асуудалнууд, мүн Египет Индонези хоёрые hонирхуулжа байhан асуудалнууд, тэрэшэлэн хоёр ороной хоорондо политическэ, экономическэ болон культурна хэлхээ холбоо сэлгэхэ гэхэ мэтэ замууд тухай асуудалнууд... Египет Индонези хоёрой ... тэмдэглэжэ ...

Сириин зэбсэгтэ хүсэнүүдые командалагша Египет ерэбэ

КАИР, январиин 13. (ТАСС). Сириин зэбсэгтэ хүсэнүүдые командалагша дивизионой генерал Афиф Аль-Бизри гэгшэ Сириин армиин дээдэ тушаалтай хэдэн офицернүүдтэй хамта январиин 12-то Каир ерээ. Генерал Бизри Египедэй сэгтэ хүсэнүүдэй главна командалагша, далайн-сэрэгэй министр генерал-лейтенант Абдель Хаким Амертэй уулзажа, хөөрэлдөөн МЕН агентство дамжуулна.

Араб оронууд дээгүүр Америкын атомна бомбардировщигуудай ниидэжэ байhан ушар буруушаагдана

БЕЙРУТ, январиин 13. (ТАСС). Америкын атомна бомбардировщигууд араб изагуурта оронуудай газар дээгүүр ниидэдэг болоhой. Энэнииень буруушаан, Ливанай элдэб хэлэн hонин ... «Аль-Ахбар» газетэ хэhэн ... гулаха гэhэн түсэб тухай дэлгүүлhэн ... ороной олонитэ гүн ехэ ... гутаа гэжэ газетэ тэмдэглэнэ. Ямаршье сэрэгэй бүлэглэлдэ ороhогүй ... правительство «Аль-Ахбар» уряална.

Америкын атомна бомбардировщигууд араб изагуурта оронуудай газар дээгүүр ниидэдэг болоhой. Энэниинь буруушаан, Ливанай элдэб хаhатар олон бэшэгүүдые редакцида эльгээнэ гэжэ «Аль-Ахбар» газетэ мэдээсэнэ. Ливанай газар дээрэ Америкын сэрэгэй базануудые байгуулха гэhэн түсэб тухай дэлгэрүүлhэн даа ороной олонитэ гүн ехэ ара гутаа гэжэ газетэ тэмдэглэнэ. Ямаршье сэрэгэй бүлэглэлдэ ороhогүй, бусадай хэрэгтэ хүндэлэлгэ олон political хэhэн Ливанай правительство «Аль-Ахбар» уряална.

Редакторай орлогшо О. ГОМБОЕВ.

Врачын зүбшэл

Галзуу үбшэн тухай

Галзуу үбшэн тон аюултай, халдабаритай юм. Энэ үбшөөр хүн, амитан үбшэлдэг. Нохой, шоно, үнэгэн, мүн үнеэн, морин, хонин, миис гэхэ мэтэ галзуу үбшэ тараадаг байна.

Галзууhан амитанда хазуулhан хүн үбдэжэ болодог. Хазаhан амитанай шүлhэндэ үбшэнэй микробууд байдаг юм. Хазуулhан хүн тэрэ дары үбдэдэггүй, харин 12—14 хоногой, заримдаа хэдэн hара болоhон хойноо үбшэлжэ эхилдэг байна. Хазуулhан газарай центральна нервнэ системэдэ дүтэ байха бүри хүн түргөөр үбшэлдэг.

Түрүүшээр хазуулhан хүн элүүр байгаад, саашадаа нойроо алдадаг, hуулардаг, ... уухилжа амисхаалдаг болоно. Тиимэдэ хүндэрэ 3—5 хоногто үбшэлhэнэй hүүлээр хүн hаhа барадаг юм.

Энэ үбшэнhөө бэеэ hэргылхын тулада тусхай эмээр тарюулха хэрэгтэй. Хэрбээ үбшэлhэн гү, али үгышье hаа үбшэлбэ гэжэ туxайлhан амитанда хазуулбал, тэрэ дары медицинскэ эмхи зургаанда хандажа, тарилга хүүлхэ эрэгтэй. Арhанай саана хадхажа хэгдэhэн тарилга үбшэ хүнгэн байдаг.

Олонхи ушарта хүн нохойдо зуулагдажа үбшэлдэг гээшэ. Галзууhан нохой ехэнхидээ ехэ сухалтай байдаг тула энэ тэрэ амитание дам хазадаг байна. Үбшэ халдаhанhаа хойшо 2 hара болохо нохой үбдэжэ эхилдэг. Түрүүшээр нохойн абари зан хубилдаг юм. Нохой ээндээ hаймhаран эрхэлдэг, үгышье hаа, углуу булангда абяа анирүй шэбээлэн хэбтэдэг, амаараа хии хазадаг, хазууlhан газараа долёодог, хималдэг юм. Иимэ нохой эдижэ болохогүй зүйлнүүдые—саарhа, модо, шулуу, шорой шохой гэхэ мэтые залгижархидаг. Байhаар бүри дошхорхон юм. Энэ үедөө нохой гэртэhээ тэрьелхээ оролдодог, бэшэ нохойнуудтаа, хүнүүдтэ, эзэндээшье аhадаг байна.

Галзууhан нохойн доодо урал hанжанхай, шүлhөө ехээр гоожуулhан, хялагар нюдэтэй, hөөлдэнги хоолойтой байдаг. hүүлдээ hэлэнь, хойто хүлнүүдынь, тиигээд удаа хүлнүүдынь саатана. 7—8 хоногой нохой үхэдэг. Аалигаар галзуурhан нохойн доодо үргэниинь саатадаг, заримдаа шүлhэехээр hайрадаггүй юм. Галзуурhан мисгэй нохойдол адляар үбшэлнэ. Иимэ мисгэй хүнэй hүүр hабардахаа, хазахаяа hанадаг. Галзуурhан мал бэшэнээ мүргэхээ оролдодог, хана хашаа өөдэ hүрэдэг, соройдог, хүльбэржэ ябаад гүйдэг байха юм.

Дээрэ хэлэгдэhэн шэнжэнүүдhээ харахада, бүхы амитад галзууржа болохо байна. Тиимэhээ галзуурхалые амитанай дунда тараахагүйн тула элдэб хэмжээнүүдые эрэжэ абаха шухала. Тэрэнэй түлөө хүтэлөөд ябахада хоншоортонь тусхай хоншоорбшо углаха, уяжа байха хэрэгтэй. hүниндөө бүтүү хорёо соо нохойгоо табихада болохо.

Галзууhан нохой, мисгэй гэхэ мэтэ амитад үгы хэгдэжэ, үнэтэй амитадые тарижа, ветеринарна хиналта доро харуулхалха ёнотой. Ухэhэн гү, али алуулhан амитанай арhа үбшэжэ болохогүй, үбшэн халдажа магад. Галзууhан амитанай дорохи дэбисхэр гэхэ мэтые галдаха, эдээлдэг амhартаень hайтар бусалгажа, сэбэрлэхэ хэрэгтэй.

Галзуу үбшэ тараахагүйн тула эзэнгүй нохой, мисгэйнүүдые үгы хэхэ зэргэтэйбди.

Г. Зайков, врач.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. Телефоны редакции: редактора 46-32. зам. редактора— 32-74. отв. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-.. культуры и быта, промышленности — 34-05. местной информации и писем —24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н—00631. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. №